

ROZHLAS

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovední redaktori a vydavatelja:

MIKULÁŠ ŠT. FERIEŇČÍK a S. J. ZACHEJ.

Roč. IX.

Turč. Sv. Martin, 31. júla 1878.

Číslo 7.

Vít.

(Na ukážku z väčšej básne *Vajanského*.)

(Spev druhý. Svatojanské ohne.)

1.

U Lukomorských veľká rada
Rodinná sedí v modrej chyži,
Ponevác deň sa narodenia
Jedinej dcéry domu blíži.
Pred pätnástimi roky práve
Noc darovala svatojanská
Rodičom dcérku vyžiadanú,
A preto trakta veľkopanská
Osláviť má deň požehnaný.
Už na karotkách mená hostov,
Písané paňou vlastnoručne,
Skvejú sa. Sám pán s pozornosťou
Adresy píše. Aj tri „tanty“
Pomáhajú čo adjutanti.

2.

Z miernych pomerov Lukomorský
Úradmi došiel k blahobytu;
Nie div. Mal v Pešti pokrevenstvo
A bezúhonnú konduitu.
Keď videl, ako predstaveným
Paláce rastú pri Dunaji,
Pomyslel: či by aspoň domov
Pár nenariastlo v tomto kraji?
Logika táto zúrodnila
Jeho námahy; on je pán,
V rodinné mesto rozvažite
Preložil domu svojho stán,
Kde čestných trudov ovocinku
Požíva včul na odpočinku.

3.

Lež k našej rade. Tie tri tetky
Prv Lukomorských málo znaly,
Lež včul základom matrikule
V blízku rodinu sa jim daly:
Jednej strýčny brat prababičkin
Spojuje krve drahú pásku;
Tamtej pradedo po praslici
Rodinnú zbudil z razu lásku —
A samá sladkosť, samá chvála
Z výrečných úst jim milo zvoní,
K zvelebe sviatku rodinného
Jedna porada druhú honí:
Aby Malvínka roztomilá
Slavne deň mena zasvätila.

4.

Shovor jích udat? Moji milí,
Rozkazom vaše mi želanie,
Ale pohnite, v tejto rade
Rokujú „lepších stavov“ panie;
Pohnite, že tých hovor pestro
V štyroch sa rečiach naraz vinie;
Že na nemecké otázanie
Odpoved po maďarsky plynie,
Ba že tetinka Kološinská
I Frankov zvučnú frázu krúti,
S uznania hodným namáhaním
Nosom sa pri tom vraveť núti.
A všetky štyry dámy moje
S mluvnicou vedú tuhé boje.

5.

Lež tú reč, ktorá bez úhony
 Plynie z dām ružového rtíka,
 Sotily ony v zaslepení
 Potupne ta do čeladníka.
 Keby ste znaly, moje dámy,
 Jak vás to veľmi, veľmi hatí,
 Jak každá chyba gramatiky
 Tie karmínové ústka špatí:
 Z puhej márnosti rodnie zvuky
 Z úst vaších by sa ozývaly.
 My ale — vravím plnomočne,
 Dvojmo by sme vás milovali,
 Radi vám tiskli milé rúčky,
 Radi platili za klobúčky.

6.

Čo sa určilo? Známe veci:
 Hudba, ohňostroj, tanec, torty,
 Ťažká tabula dobrých jiedál,
 Vín tuhých vyberané sorty.
 My život tento užijť známe.
 Mnoho nám pobral maďarík,
 Lež vyrvať nijak nedovedie
 Hostín a hodov starý zvyk.
 A keď nám ozaj jazyk zkáňtri,
 Ohluší piesne našej hlasy,
 Keď národného ducha známku
 Posledniu v duši našej zhasí —
 Cveng pohára, jak čarný zvon
 Slovenský z nás vylúdi tón.

Kvetinárka.

Obrázok z velmestského života.

Od *Miloslava Dumého*.

(Pokračovanie.)

XIX.

Aurelovi Podhorskému a miss Oceanii patrilo svet. Spolu cestovali po ňom, od kraja do kraja; hneď boli v Petrohrade a Moskve, hneď v Newyorku, Londýne, Paríži atď. Svet sa domnieval, že Aurel je Oceanin impresario. Mladé, na slovo vzaté operné speváčky mávajú svojích jednatelov. Za takého držal svet Aurela. Jakým bol jích vzájomný pomer, o tom len Jean a Tinka najlepšie znali, pravda že nikomu to nezradili. Čo bolo komu do jích pánov, čo svet potreboval vedieť o tom, že Aurel s Oceaniou sú staby manželským párom, ač ho ruka kňaza pred oltárom nespojila. Aurel síce na to dosť naliehal a miss Oceaniu to grófstvo tiež vábilo, ale bolo tu čosi, čo ju od toho odťahovalo; bolo čosi, čo jej svobodný stav osožnejším robilo. Darmo Aurel prosil, darmo zúril, darmo plakal, darmo sa vyhráždil: Oceania ho voždy tým tešila, že soberú sa pozdejšie, keď divadlu s Bohom dá. Hej, bo dobre jej bolo galanov prijímať a od nich dary brať. Na ňu sa hodila tá naša prostonárodnia:

„Pod oblôčkom červené jahody,
 Povedz dievča, kto ku tebe chodí;
 Bola by ja blázon povedati,
 Keď ja môžem od dvoch dary brati.“

Srdce Oceanie bolo priestranné, zmestila sa do neho viac než ľúbosť jedna. Aurel to tušil, dosť ho to trápilo, ale konca kraja toho dochodiť nemohol. Oceaniu navštevovali galani, pod rozličnými záminkami. Jeden bol správca orchestru, druhý správca, tretí riaditeľ divadla a opery. Aurel nemohol nič mať proti tomu, keď sa Oceania s takýmito úradníkmi osobami, úradne do svojích komnat utiahla. Jej pohostinné hry byly zlatom, a to ťažkým zlatom platené, i bola povinná úlohe svojej voždy svedomite za dosť urobiť a pánov z divadla úradne prijímať, s nimi sa radiť, ba i jim sa predstavovať a jích vyhľadať. Niekdy zdalo sa Aurelovi, že správca orchestru čo bol u nej s tým, ktorý spravoval večer orchester v divadle, nebol jednou a tou istou osobou; — ale Oceania tvrdila, že ten pravý onemocnel, zastupoval ho iný a to že bolo velice badať pri predstavení, lebo nešlo skladne, — a Aurel sa musel uspokojiť.

Oceania prijímala dary a to významné dary. I zlato a striebro, i šatstvo a šperky, i hračky a iné užitočné pôvabné veci. A pri tom to bolo najkrajšie, že Aurel všetky tie dary, ktoré Oceania obdržala, videl, s nimi sa tešil a za svoje vlastné jích považoval. To Oceania zase taktó nastavila. Všetky

dary pre Oceaniu išly cez ruky Tinkine. Keď Tinka už nejaký vzácny dar pre paniu svoju mala, skryla ho u seba a išla k Aurelovi, ktorému slovila, že veru by si jej paní takýto shawl, alebo takýto stolík, alebo onakvé šaty mať žiadala. Aurel vedel, že Tinka je dosť spôsobná všetko to opatříť, nepýtal sa tedy po ničom inom len po cene. Tinka udala voždy tak malichernú cenu, že to Aurelovi až k neuvereniu bolo, žeby tak vzácna vec, takou lacnou byť mohla. Lež neskúmal vec ďalej, tešil sa, že za lacný gróš veľiké prekvapenie a potešenie pripraví svojej milej, milovanej Oceanii. A pripravil jej ho. Tešili sa novotnému daru srdečne vždy oba. Aurel ani netušil, že dar Oceanii takú veľikú radosť spôsobivší od kohosi iného, nie od neho pochodí, a že tie peniaze, ktoré on dal Tince s vedomím Oceanie, sta odmena jej spôsobnosti u nej a v jej vrecku zostaly.

Takým spôsobom i paní i služobná používali Aurela, vlastne nadužívali jeho do brotu. Než i bolo to poznať na ňom a na jeho majetku. On bol k tomu povolaný peniaze po boku Oceanie rozsypať. Robil to a poznať bolo na jeho statkoch, že idú na nivoč. Odhliadnuc od toho, že vedenie hospodárstva svojho úplne zanedbal, tak ďaleko to už prišlo s ním, že obe panstvá mu už dražobnou cestou odpredali.

Kam to povedie? mohol sa Aurel pýtať sám seba. Keby sa bol pýtal! Posvätiť život svoj nejakej vidine, tú stíhať, tej slúžiť, za tú obetovať neprestajne, — to má smysel, to je šľachetným cieľom života, to zaslúži námah, obetí, a výloh: bo to cesta k sláve. Ale čo mu že obetoval, čo mu že posvätil Aurel ten život svoj, k jakému cieľu že mrhá dedictvo otcovské, komu obetuje svoje meno, svoju česť, sám seba? Veď sa stal otrokom jedného stvorenia, pekného na oko; no hnusného a podlého vnútorne. Otrokom falošnej speváčky, čo len jeho peniaze vedela troviť, bez toho, žeby ho opravdove bola blažila, bez toho, žeby šľachetne s ním bola smýšľala. Na nivoč donášala jeho majetok a ona nikdy nepatrila jemu, každodenne v inom náručí hľadala vyrazenie, odškodnenie, nasýtenie hriechnych vášni.

A čo to za život? Aurel zakrpatel, telesne i duševne chradnul. Jedna jedinná vášeň ho sožierala: Lúbosť, šialená lúbosť k Oceanii. A táto vášeň jako trávila jeho peniaze a jeho majetok, tak trávila i jeho zdravie, i jeho srdce, i jeho dušu. Ten vzdorovitý a pyšný pred tým Aurel počínal byť krotkým a pokorným; tá vztýčená pred tým postava hrbila sa a k zemi klonila. Aurel to zbadal a bol nešťastným. On starnul, špatnel; pravda i Oceaniinej krásy ubývalo, ale ona to nahrádzala šminkami. Aurel si zúfal.

XX.

V nádher:nom budoire Oceanie v Paríži, bolo v jeden zimný večer teplo, nádherne osvetleno, pohodlno — a predsa sa Aurel Podhorský trebars bol sám so svojou zbožňovanou Oceaniou jakosi nebárs dobre cítil. Ani Oceania nevyzerala dľa toho, žeby bola v ružovom rozmare bývala. Aurel stál so založenými rukama neďaleko nádherného mramorového kozuba zklúčeny, počím si Oceania nedbale v pohovkovom stolci rozložená hriala v zlatom vyšívaných papučkách obuté ma-linké nožinky u kozuba. Zadumene a smutne zierala na plápolajúci v kozube plameň, iste ju tiež čosi trápilo.

„Ďalej tento spôsob života neztrpím,“ pretrhnuť mlčanie Aurel, „za štrnásť rokov dost som sa natúžil Oceania, dost sa natúlal po celom šírom svete a ešte som nie u cieľa.“

„Zunovali ste ma už pane gróf?“

„Ukrutná! ty ešte i teraz len posmešky si zo mňa tropíš vieš?“

„Ó naskrze nie, pane gróf, koho milenec zunuje, tomu nebýva do smiechu.“

„Tu nenie a nesmie byť reči o tom. Ja sa mám príčiny žalovať. Oceania! rozhodnime už raz túto záležitosť medzi sebou. Ja obetoval som ti a k nohám tvojím položil všetko. Mój majetok, môj mladý život, moje postavenie, slovom všetko.“

„Bola som snáď len na okamženie nevďačnou? Nestálo mňa to tiež obetí? Či mi možno bude ešte druhých štrnásť rokov vydržať na postati mojej? Či sa už netráfi

sviežosť, sila a jemnosť môjho hlasu a či ma o to tiež nepripravila lúbosť?“

„Štrnásť liet života, pováž Oceania, najkrajšieho veku života uplynulo a ja dnes môžem zaplakať nad nimi, lebo som jich ztratil. Čo mohlo byť zo mňa? Bol som jediným potomkom mužským slávnej rodiny grófov Podhorských, kynuly mi úrady, hodnosti. Mohol som si o človečenstvo zásluhy nadobudnúť, mohol som sa presláviť . . . Dnes navrátim-li sa domov, nik ma nepozná, neprivíta, neuctí, neprivinie: ztratený to život!“

„Pane gróf! mne majú patriť tieto výčitky? Ja som jich zaslúžil? Vlákala som Vás snáď na silu do siete svojej? Neupomínala som Vás od počiatku, že by ste sa z kratšej cesty vrátili, mňa opustili, zabudli. Už ja som raz nie vtáčkom pre klietku. Speváčke patrí svet! Poletujúc vysoko a na šír a dial spieva ona svobodne a veselo. To ste Vy pane gróf dobre vedeli. Škoda, že ste nie spisovateľom, alebo maliarom, boli by ste sa veru mohli na cestách našich jedným druhým umeleckým spôsobom viac presláviť, nežli tak, keď by ste boli hospodárstvu sa venovali, alebo kortešovali hlúpu sedlač pri voľbách. Čudno mi, pane gróf, že Vy tých štrnásť rokov za tak ztratený čas považujete! Čo je život? Či je život nie cestovanie a cestovanie je nie život? Nežili ste svobodne, neodvisle, samostatne, rozkošne, neblážila Vás moja lúbosť? . . . To moja odvetá na Vaše výčitky, viac ani slova! . . .“

Sadla ku znionu a nôtla:

„Lastovička letí,
Má ona dva svety,
Večné ľúbí leto;
To spevácky obraz —
Dnes tu, zajtrá tam zas:
Ľúbim stav ten preto.“

A Aurel bol odzbrojený. Oceania hrala a spievala ďalej tak, jako by ho ani v jej bu-
doiri nebolo bývalo, a kto vie, či ten pohľad na ňu, vo vkusných nedbalkách ešte vždy pôvabnú, či tá jej pekná hra alebo ten milý spev ho tak dojal, on zpusťil na kríž založené ruky, oddialil sa od kozuba a s výrazom nadšenia v tvári blížil sa ku znionu.

Oceania rýchle stala od neho a skúmavý zrak naň oprúc slovila:

„Idete sa lúčiť so mnou, pane gróf? Môžte to dnes urobiť práve tak, ako pred štrnástimi rokmi, nik Vám to nezabráni a ja Vám svätosväte sľubujem, že nikdy nepoviem to, čo Vy: že som ten najkrajší čas môjho života, tých štrnásť rokov nemilobohu ztrávil, s Vami zmrhala.“ Nie, takou nevďačnicou Oceania na proti Vám pane gróf, jako ste Vy naproti nej, nikdy nebude. Oceania to vždy a všade vyzná: tých štrnásť rokov bolo tým najkrajším a najblazenejším časom, večne ľúbenou dobou jej života, lebo ju ztrávil po boku Vašom.“

V tom si Oceania pritisla obe dlane na oči a plakala usedave. Aurel zaplakal s ňou, roztvoril náručie svoje a pošiel ku nej so slovami: „anjel môj!“ ale ona sa mu vymkla a zvolala:

„Čo počujem? Za štrnásť rokov som Vám bola diablom, pane gróf! a teraz od razu som anjelom? Jako je to?“

„Odpusť duša drahá!“

„A zajtrá budete zas preklínať dobu, čo nás spolu sviedla?“

„Nikdy, prisahám ti, nikdy!“

„O týdeň budeme vo Viedni, tam ste blízko svojej vlasti, môžete ísť domov.“

„Oceania! čo mám doma? Minulosť ti viac spomínať nebudem, dobre, žili sme, uživali; ale čo bude z nás v budúcnosti?“

„Operná speváčka žije si rozkošne v prítomnosti a nekalí si ju spomienkami na budúcnosť.“

„Ale moje statky sa mňajú.“

„Ráčte ísť domov hospodáriť, pane gróf.“

„Na to som už nie súci.“

„Máte statkov ešte dost.“

„Keby nemal nikto viac práva do nich!“

„Či sme dedičku neodpratáli?“

„Odpratáli, ale ona žije.“

„Viem, keď z vášho dražbou odpredaného statku s nevlastnou materou svojou preč odísť musela; odišli do Pešti a tam je teraz aj Ella, sestra vaša, vdova.“

„Jestli sa tie dve sídu, tak som hotovým žobrákom.“

„Nech sa sídu tak, aby sa na veky rozišli.“

„Jako to?“

„Žije Jean s Tinkou?“

„Áno.“

„To sú chytré hlavy, tí to vyvedú. — A čo?“

„Pane gróf! Tá nevďačná Oceania chce Vám ešte spomôcť. Vy máte svoj otcovský statok mať úplne. — Čím je malá Ella, ktorú Dubskovci Marinou pokrstili, v Pešti?“

„Kvetinárkou.“

„Výborne. Tá ponesie kytku svojej materi.“

A tu rozložila svoj plán Aurelovi. Ten sa úmyslu Oceaniaho najprv zhrozil, ale slabých, obeť, podnoža jej, konečne privolil.

Jako Jean z naloženia Oceanie kytku Marine dal, jako tá neznámej grófkke ju zanesla a do žalára prišla — známe. Po tejto udalosti odišiel Aurel s Oceaniou do Ameriky.

XXI.

Jean s Tinkou, ktorí tak šikovne boli ukradli vo Viedni malú Ellu, boli na ceste do Pešti k prevedeniu ešte o mnoho väčšieho zločinu zase tak veselými sta vtedy na ceste do Viedne. Vtedy dostali dukáty, i teraz jím kynuly, a kynuly jím ešte vo väčšej miere nežli vtedy. Tak jako toho času, potešovali sa i teraz, že svedomie jích oboch môže byť na pokoji, lebo veď oni konali len rozkaz svojích pánov a sluha musí naplniť rozkaz svojho pána. Za zločiny, čo oni páchali, robili panstvo svoje zodpovedným.

Tak oddal Jean kvetinárke Marine onú osudnú kytku, ktorú ona dľa naloženia jeho Elle, grófskej vdove, zanesla. Videli sme, jaké zalúbenie Ella v tomto dievčati mala, preto ju aj volala k návšteve, chtiac sa niečo bližšieho dozvedieť o nej. Na prvý pohľad bola vdova pri spatrení tejto devy prekvapená. Tie fahy upozorňovali ju na jej nezapomnutelného Eugena, na jej zmizlú Ellu. Trebars by ju v kvetinárke nikdy nebola hľadala, preda sa jej kázala opäť sa u nej ukázať. Že sa to stať nemohlo, vieme.

Jean s Tinkou mali tolko srdca, že sa i na pohrabe grófkkinom v peštianskom Rochusi objavili. Boli prítomní i tomu hroznému výjavu, keď stráž bezpečnosti zmocnila sa kvetinárky a uväznila ju, jako domnelú travičku grófkkinu.

Na to s najveselším a najspokojnejším svedomím opustili Pešť a vydali sa na cestu do Ameriky za svojím panstvom. Keď Oceania s Aurelom na loď do Ameriky idúcu došli, sišli sa na nej s Lavarierom, ktorý pred tým sta stien všade prenasledoval Oceaniu, pozdejšie časy ale sa už dávno nebol uká al. Obe stránky byly velice následkom tohoto shliadania sa velice prekvapené.

„Kam že pane Lavarriere?“

„Do Ameriky, vzácna slečno.“

„Ach, toto je nesmierne šťastná náhoda, pane, my ako vidíte tiež ta putujeme.“

„Buďte nám vítaný pane,“ slovil Aurel, „bude nám veselšie plynúť cesta spolu.“

„Mňa to teší nevýslovne, pane gróf, samotnému cestovať, verte, to je hrozne znuované; no, s dobrými známymi a priateľmi vďačne idem aj na kraj sveta.“

„Takáto náhoda,“ slovila Oceania s lúboštným úsmevom, „sa len za tisíc rokov raz príhodi.“

„A najšťastnejší pri tom som ja, vzácna slečno, ponáhľam sa ihneď blahodariť Vám k triumfalnej umeleckej púti Vašej po Amerike a k očakávajúcim Vás tam hojným vencom vavrínovým.“

„Ďakujem, ďakujem srdečne. Ale čo Vás vedie do Ameriky vzácný priatelu?“

„Ja konám cestu spisovateľskú z naloženia „Journal des Débats,“ v jehož feuilletone moje cestopisné zkúsenosti uverejnené budú. Sľubujem vzácna slečno, že nezabudnem pripomenúť v opisoch mojích i túto blaženú, netušenú náhodu, ktorá ma s prvou perlou opery terajšej nie len u nás vo Francii, ale aj v novom svete, spolu sviedla.“

„Nezapomente podotknúť i to, že v mojom sprievode bol šlachetný gróf uhorský, mäcen môj a citeľ umenia.“

„Na žiaden prípad to nezabudnem.“

Aurel sa nemo uklonil.

Na svobodnej pôde novej zeme v Newyorku dočkali Aurel s Oceaniou sluhov svojích Jeana a Tinku. Oceania bola radosťou bez seba nad zvestou tou, že sa zločin jích služobníkom tak znamenite podaril, Aurel staval sa tiež takým, lež v noci nemal pokoja. Sen neišiel na jeho. Často videl svoju ubohú, prenasle-

dovanú sestru Ellu. Ba neschodila mu z umu, stála mu vodne i vnoci pred očima. Či tá dobrá duša zaslúžila také muky, taký trapný život a takú ukrutnú smrť? A malá Ella bola v žalári, v žalári ako travička svojej vlastnej matky, o ktorej ani nevedela, že bola jej matkou. Tu matka i dcéra byly nevolnými obeťami jeho zlosti. On otrávil mladost oboch, on je zodpovedný za život Dubského i za život sestry svojej Elly! On zmrhal s Oceaniou už pravú polovicu svojho majetku a čo tým dosiahol? On otrávil i celú mladost svoju, on zmrhal i život svoj. A táto Oceania čím mu je? Diablom, svodcom, pokašiteľom, nivočiteľom. Jej k vôli stal sa tulákom sveta bez cieľa, mladým starcom, Bohu i ľuďom hnusným zločincom. Videli ste ešte dost mladý strom žlknúť, usychať, k zemi sa kloniť. Iste vrtá červ na koreni života jeho, pomyslíte si. Takým stromom biednym je Aurel. Na koreni života jeho hľadá červ nespokojného, hrozne obťažného svedomia. Na zemi niet mu viac čistej, nezkalenej radosti a na budúcnosť života a neba, na to nespokojný ani len pomysleť. Lebo beda, beda duši jeho, duši čo nie len sama hrešila, ale aj iných k hriechu svádzala. Dubského zronila gulka horníka Petrika jeho návodom, služobníci Ellu skutočne a jej dcéru mravne zabili tiež jeho návodom.

Takto premýšľal nešťastný Aurel, keď ho z trudnotazkej dumy tejto pri mesačnom svetle v zahrade vytrhnul šumot v besiedke. Bolo pozde na noc, ktoby bol ešte v besiedke?

Tichúčko sa priblížil k nej a počul šepot a šumot bozkov. Žiarlivosť sa ho zmocnila. Ona ešte rástla, keď poznal v šepote hlas Lavarierov. Čakal v trapnom napnutí asi hodinu. Dočkal sa toho, že Lavarier vystúpil z besiedky sám a odkradol sa preč zo zahrady, pár menšín po ňom vykrádala sa z besiedky — Tinka.

Aurel vbehol do besiedky, nebolo v nej nikoho. Tedy Francúz mal dostaveníčko so slúžkou Oceanie. Uspokojil sa na tom, bo iného dočkať sa domnieval. Lutoval Jeana.

„Jean, miluješ ty Tinku?“ pýtal sa na druhý večer Aurel sluhu svojho.

„Do zbláznenia!“

„Lutujem ťa, Jeane!“

„Prečo, osvietený pane?“

„Tinka ti je nevernou.“

„Boh ju zavaruj od toho. Zaškrtím ju.“

„Včera o pol noci mala tu v tejto besiedke dostaveníčko s Lavarierom.“

„Do hroma, osvietený pane, ten chlap je bedár. Toho musíme my dva zkáňtrif!“

„My dva?“

„Pred včerom o pol noci mal Lavarier tu v tejto besiedke dostaveníčko so slečnou Oceaniou.“

„Je to pravda, Jean?“

„Na tieto moje oči som to videl.“

„Dobre Jean, každý sa osobne o tom, čo sa nás týka, presvedčíme. Potom Jean môj, krev potečie.“

„Krev! krev! krev!“ volal Jean.

(Dokončenie nasleduje.)

Viera a nevera.

(Z perského.)

Čo viera, nevera je? Všemóru Pane!
Ty na svet nepodbáš, keď o to v hádku stane.
Len ten nepozná teba, kto sám sa spotvorí,
Jako drevo nepozná oheň, až keď shorí.
Všetko to nič je, čo sa nejaví od teba;
Tuší ťa len ten, kto hľadá cestu do neba.
V tebe sa zárodok večného bytia krúži
A čo z teba pošlo, to zas za tebou túži.
Z teba sa pravda žriedli, i zas v teba vlieva;
Všesvet za tebou stá za slncom tien chodíeva.
More živí pramene a pramene more
Tokom riek valných a plávaním chmár na hore.

Ty kynes a lúčia sa, no zas v jedno splynú —
Zem zachodí v nebe, ostrovy vód hladinu.
Ty vystrájaš slnca, stá kvety z pukov stalé;
Nič ti nenie veľiké a nič nenie malé.
Čo bolo, je a bude, v tom ty neznáš zmeny —
Ty si prvý, posledný, sám sebou zvečnený.
Nuž nač' sa búri viera a nevera práve?!
Oslávíť, pohaníť ťa nenie človek v stave.
Dobré a zlé činy, čo z ľudí pôvod vzaly
Tratia sa pred tebou stá v ohni prášek malý.
Nie rozum najde teba, čo sa jako borí,
Ale láska, živená citami pokory.

Jozef Jančo.

V zákutí sveta.

Povešť.

Kamaráti.

„Darmo je! počiatok musí niekto urobiť!“

„A prečo nie všetci razom? Mne by sa tak ľúbilo!“

„Ale to neide, to je nemožné!“

„Všetko je možné, čo človek chce, tedy prečo by toto práve nemožné bolo?!“

„No vy veru jakési divné pochopy máte o ženbe!“

„Myslíš, že len ty máš pravé? — Nuž dobre tedy, urob ty počiatok, tebe to i najlepšie pristane, i máš k tomu spôsob, a už my potom z tvojho príkladu učiť sa budeme, či ťa nasledovať, alebo — nie. No, či nie tak?“

„Tak je! tak je!“ ozývalo sa zo všetkých strán.

„Chcete tedy, abych ja počiatok urobil? Prečo že práve ja? — Vidíte, mne vari ešte najviac všeličoho chybuje, abych bol v stave ženit sa!“

„Smiešne, jemu všeličo chybuje, jemu, ktorý má pekný a výnosný úrad. Čo potom už my máme hovoriť?“

„Výnosný úrad, myslíš? Áno, výnosný, celych dvestopädesiat zlatých ročného platu, ako hlavný notár slavného mesta!“

„A bočné dôchodky nezpomínaš? tie nerátaš? Aký mudrc, tie aspoň tri razy tolko vynesú, ako riadny plat!“

„Keby si to riekol o doktorovi, ten už má i stály plat pekný, a ešte krajšie jinostanné dôchodky. Ten by mal počiatok urobiť!“

„Dajte vy doktorovi pokoj!“ nadhodil som ja, „i ten vie, kde ho tlačí. Ja nie som proti oženieniu sa, a to čím skôr tým lepšie, ale nevidím príčiny, prečo by som ja mal a musel počiatok urobiť? — Viete vy čo, urobím vám návrh, a ten rozhodne a zakončí ďalšie debatty!“

„Čujme! čujme!“

„Žrebujme, a koho trafi osudný žreb, chceť nechcej musí sa hneď a hneď oženit. No, čo poviete na môj návrh?“

„Výborný!“ riekol jedon. „To neide!“ ozvali sa jini.

„Nože prosím vás, uvážte že si, čo a ako sa ja mám ženit, keď nemám ešte sriadený dom? ešte neotvorený obchod? Ak budete žrebovať, mňa prosím vás vynechajte!“

„A veru i mňa!“ odvetil druhý, „lebo mne by čudný kúsok vyviedla náhoda, keby mi tak osudný žreb podstrčila. To jest: keby ma trafil žreb, že sa ja mám prvý z kola nášho oženit!“

„Ako vidím, i zo žrebovania je už nič, lebo keď už dvaja protestujú, najde sa i tretí, štvrtý. A predsa bračekovci treba nám dačo urobiť.“

„Pravdu má doktor! fašank sa blíži, no a našou povinnosťou je starať sa o zábavy. A akoby to pekne bolo, keby niektorý vydržoval svadbu. My ostatní všetci družbovia a jisté paničky družice. Eh! to by bolo. No bračekovci: kuráž platí, kocka hrá! Keby som nebol najmladším, na môj pravdu, hneď by som urobil počiatok. Azdaj by ste už potom vy starší nasledovali môj príklad!“

„Nuž tedy započni! a ako nás tu vidíš, my všetci vďačne ti budeme družbami!“

„A naše paničky družicami!“

„Nie! to neide. Po staršom do mlyna. Tento poriadok i my vari zachováme. Ale, ak dlho váhať budete vy, potom veru nebudem šetriť vás, ani nebudem hľadeť, že ste starší, ale — zahanbím vás a punkum!“

„Komu česť tomu česť, pastierovi trúba, a domovému pánovi úcta. A uctíme ho najlepšie tým, keď jemu ponecháme iniciatívu.“

Takýto rozhovor vedený bol v kruhu šiestich dobrých kamarátov. Všetci sme boli viac menej zaľúbení, aspoň jedon každý z nás mal už tak asi vyvolenú srdca svojho. A nebolo to len jeho tajomstvom; ani nie len naším, ako dobrých dôverných kamarátov, ale bolo to všetko verejnou tajnosťou. Aspoň v celom meste nebolo jednej jedinkej duše útleho pohlavia, ktorá by o tom nebola dôkladne presvedčená bývala.

A svätá pravda je, že už susedky, tetky, kmotry dosť hlasne povrávaly pri svojich kávových shromaždeniach, že sa iba za diev-

čatmi vláčime, paničky zavádzame, ba že jim preukážame svojou známostou inostranné šťastie, a predsa ani jeden z nás nerobí určitý, rozhodný krok.

No a že tieto rozprávky neboly daleké od pravdy, to cítili sme i my sami. Ba nie cítili, ale dobre uznávali, ako to tuším dokazuje i náš hore vyššie uvedený rozhovor. A divno, ako sme tak pospolu shromaždení boli, ani jedného medzi nami nebolo, ktorý by bol zásadným nepriateľom stavu manželského, ako to medzi mládeňcami, čo i len na oko, býva. Ba naopak, všetci sme túžili čím skôr dostať sa do toho sladkého jarma, ktoré často má príchuf veľmi čudnej sladkosti.

My, ako rečeno, odhodlaní sme boli všetci poženit sa. Najťažšia vec bola urobiť počiatok. Žiadon nechcel byť prvým, hádam už i preto, že každý dobre cítil a videl, že tým zadaná bude prvá štrbina nášmu kamarátstvu. A potom nebolo to žiadnym tajomstvom pre nás, že v tomto ohľade i paničky majú zvláštne predsudky. I tam každá zdráha sa byť prvou.

Nuž a konečne myšlienka: že čo bude zo spoločenského života v našom meste, keď sa my šiesti poženíme, alebo keď rozpadne sa naše kamarátstvo, tiež veľikou váhou zasahovala na rozhodnutie sa naše.

Ale ja tu tak rozprávam, akoby celý svet znal veľmi dobre a dokonale i naše maličkosti, i naše slavné mesto. Poznať už z toho, že nie som spisovateľom.

Áno uznávam, že nie som spisovateľom. Preto nečakajte, ale ani nežiadaťe odo mňa nejaké dokonalé dielo, už či ho spisovatelia nazývajú románom, novellou, noveletkou a tak ďalej. Ja sdelujem len úryvky z nášho spoločenského života. Snažiť sa síce budem, aby som z toho zostavil nejaký celok. Jestli sa mi to podarí, dobre, mňa jiste viac to tešiť bude, nežli kohokoľvek jiného; jestli ale nie, nuž darmo, kde niet schopnosti a spôsobilosti, tak je márna snaha, a nemožnosti vystrájať nikto nenie zaviazaný.

Predo všetkým jiným ale za povinnosť si držím predstaviť i svojich kamarátov, i samého seba, a ďalej oboznámiť ct. obecnosť i s našim mestom.

Shromaždení sme boli u Štefana Záleského. Tedy slušná vec je, aby som s týmto urobil počiatok. On je to ten mestský notár, ktorý teší sa výnosnému platu a ešte výnosnejším bočným dôchodkom, a ktorému ešte všeličo chybuje ku ženbe. Je on tretej desatine veku života blížiaci sa muž, telesne vynikajúci mnohými prednosťami, ktoré obyčajne dobrý dojem robievat zvykly na útle pohlavie. Jeho ako tá obloha nebeská modré oči byly zrejším dôkazom vernosti a stálosti, lebo týchto barvou je modrá. Zrak jeho bol verným zrkadlom básnivej, nadšené vzlety oblubujúcej duše. Pobelavé vlasy pokrývaly vysokým čelom vyznačujúcu sa hlavu, a búzy s bradou stály v dobrom súhlase s celou tvárou i postavou, ktorá neprevyšovala mieru strednosti.

Podľa neho sedí Jurko Strmý, o niečo mladší, sivooký, s kučeravo počernými vlasmi, hustou čiernou do tuhých kotúčov zavínutou bradou, a ostrými, ako klince búzami. Je on najchýrnejším pravotárom v meste hlavne preto, lebo len nedávno ešte obdržal diplom, a tak bol celkom novým novučíckym advokátom. Ponevác ale „každá nová metla dobre metie,“ nuž i on bol práve teraz vychýreným pravotárom, a mal viac práce, nežli všetci ostatní. Títo totižto súc zväčša v mestských úradoch, pravotárstvo len tak mimochodom prevodzovali.

Tretí v našom spolku bol Janko Krupec, čo do povolania: učiteľ a organista. Dva to, ako známo veľmi skvele vyplácajúce sa úrady. On je muž volačo, ale nie veľa, len niekoľko mesiacov, alebo asnaď len týždňov, vyššie tridsať ročný; oči jeho sú ako uhol čierne, a také i vlasy hlavy, a rozumie sa i brada a búzy. Silné obrvy dodávajú zraku výraz mužskosti a odhodlanosti, ba skorobych riekol urputnej zaťatosti. Ale divná hra prírody. Tento výraz bol v skutku len v tvári, lebo v skutočnosti Janko Krupec bol zosobnenou dobrotou, srdce jeho mäkké ako maslo, dostupné každému pocitu. Ako učiteľ bol na svojom mieste, ale nezbedná mládež len dost skoro poznala slabosť jeho, a menovite jeho dobrotu a mäkkosť srdca. A túto v hojnej miere nadužívala, dovolujúc si často i na vzdory a priekor pánu

učiteľovi vyvádzať nezbednosti, ako to už obyčajne pri rozpustilosti samopašných chlapcov býva. —

Martin Kurz bol kupec, ktorý práve teraz zaneprázdnený bol sriadil si vlastný obchod, nedávno vráťac sa domov z hlavného mesta, kde za viac rokov konal služby obchodníckeho pomocníka. Úfal, že už s počiatkom najbližšieho mesiaca otvorí svoj závod. I on už bol čo do veku v druhej polovici dvadsiatich rokov, ale o mnoho mladším vyzeral, a síce preto: že brada jeho nepúšťala ešte ani kostrnky budúcich vlasov, a ani na vyšnej pere nebolo ešte mimo útlunkého páperu ničoho, čo by fúzom mohlo sa rovnať. Ináčé bol šuhaj do života súci, v spoločenskom živote nevyrovnaný, zábavník prvej triedy; nie div tedy, že napospol u útleho pohlavia bol veľmi obľúbený. On bol jediný, ktorého všetky paničky bez rozdielu rady mali. Tanečník neunavný, dvoriteľ nevyrovnaný, slovom: mládenec, aký má byť, keď že má hrať nejaký zástoj v spoločenskom živote. A neškodilo mu ani najmenej v očiach krásotínok, že vlasy jeho takmer prekročili už tú hranicu, kde príjemná belavosť prechodí do zrdzavosti, čo u nás nebýva síce veľmi častým zjavom, ale ani nevyniká pôvabnou zriedkavosťou. Oči jeho, tekavé síce boly, ale za to nemaly žiadnej určitej barvy. A to práve bolo veľkou výhodou pre neho. V tejto miešanine barvy jeho očí každý vlastne každá mohla najstť tú barvu, ktorá jej najmilšou a najvítanejšou bola. A to je prosím Vás, tiež veľa hodné, takto môcť zadosť urobiť požiadavke každého oka.

Jozef Kalasane Milko bol najmenším, ale pritom i najmladším v našom kruhu. Nádeja ešte nezanikla, že bude riasť. Len tak okolo 24 ročný, územčistý šuhaj, ale spolahlivý kamarát. Krása ho netrápila síce, ale bol dobrého srdca a zdravého rozumu muž. V Kestheli vybavil hospodársky beh, a teraz hospodáril doma. Jeho otec bol jedným z najväčších majiteľov pozemkov v našom meste; ponevač ale on sám pri poslednej reštaurácii mestskej vrchnosti vyšvihnúť sa na kreslo senátora, neslušalo sa mu ďalej viesť hospodárstvo, ktoré odovzdal svojmu vyštudova-

nému synovi. Dve veci boly, ktoré veľmi dobré služby konaly Milkovi, zvlášte pri matkách, majúcich na vydaj dcéry. A to síce: že bol dobre opereným jediným synom, a tak dedičom celého otcovského majetku; a po druhé: že mal otca, ktorý sedel v magistráte, čo u nás malo nesmiernu významnosť.

Konečne ten šiesty kamarát bol som ja: Samuel vtedy ešte Pažitka, dneská už Pažitkay. Nemajte mi za zle túto zmenu. Kto že môže proti móde a proti zúrivému prúdu? Viem, že sú rázni a pevní ľudia, ktorí i tamtej i tomuto vzdorujú, čo by s tým hneď spojené boly akékoľvek nepríjemnosti a útrpnosti. Ja, neštítim sa to vyznať, nenarodil som sa za mučeníka, aspoň nepoznal som sám v sebe ani jednu jednú vlohu k tomu. Nuž a darmo je, čo komu z hora nenie dané, v apatéke nekúpi, nasledovne ani ja zmužilosti a žulovej ráznosti. — Prichodilo by mi už teraz i seba, ako svojích kamarátov, opísať; moja skromnosť avšak nedopúšťa mi zpomínať moje telesné vnady a vlastnosti, ktorými, ako svet napospol hovorí, nie skúpo som nadaný. — Obmedzím sa tedy len na pripomenutie: kto a čo som?

Kto som? to som už povedal, že Samuel predtým Pažitka, teraz Pažitkay. Som doktorom medicinae, chyrgiae et artis obstetriciae magister, promovovaný na vysokých školách peštianskych, a jedon z tých, ktorí sme predložili boli prosbu na Jeho cis. kr. Vysosť arcikniežaťa Palatína Jozefa a vysokú námestnú radu, aby na peštianskej universite založená bola katedra rečí slovanských; teraz som riadnym mestským lekárom alebo fyzikusom v svobodnom kráľovskom meste Jedlove. Dnes, keď tieto rozpomienky píšem už len dľa mena svobodnom, lebo dľa najnovších zákonov nie len že členovia mestského zastupiteľstva delia sa na virilistov a volenistov, ale i samé mesto patrí už pod pravomocnosť stolice. V tých časiach, na ktoré sa vzťahujú zápisky moje, bolo to ešte celkom ináčé. Vtedy mesto Jedlovo, ako svobodné kráľovské mesto tvorilo pravomocnosť samo, podriadené súc jedine vysokej kráľ. námestnej rade v Budíne.

Mesto Jedlovo leží v hľbokej, vysokými vrchami a horami ohradenej doline. Už polohou svojou ukryté hluku sveta tohoto, nie súc s ním v žiadnom styku, tvorilo samo pre seba a v sebe celok, svoj celý úplný svet. Cudzota a nesvojské zvyky nemaly do neho prístupu, veď tieto najradšej stúpajú hladkými cestami, teraz parou hnanými železnicami alebo parolodami, a takých u nás nie len nebolo, ale pravdu uznajúc, v tých dávnych časiach sme o nich ani nechyrovali, o železnicách totižto a parolodach; lebo cesty mali sme už i vtedy, ktoré v úradných zprávach i hradskými prezývali, ale v skutočnosti to byly také cesty, že jim každý z ďaleka vyhýbal. Ešte najsnadnejšie bolo dostať sa do mesta krížom cez lúky a role. Len že cestovanie ztade spojené bolo s nebezpečenstvom polámania kolies, jestli nie i jiného, ak totižto majitelia lúk a pozemkov popadli škodníka, neznali žartu. No v zime, keď hojnosť snahu vyrovnala všetky škáry a priepasti, a zaviedla úplnú rovnosť a hladkosť, vtedy to bola radosť po našich cestách cestovať na ľahkých saňach.

Naša najbližšia pošta bola dobrých päť míľ vzdialená od nás, a dostať sa ku nej bolo s veľkými obtížnosťami spojené. Raz za mesiac s veľkou núdzou dostávali sme nahromadené listy. A to i úradné! No na šťastie, vtedy vo správe neznáma bola ešte rýchlosť, všetko šlo slimačím krokom. A noviny ach! prosím Vás, tie sme len dľa chýru znali.

Boli síce medzi nami jednotliví, ktorí niekoľko rokov pobavili sa i von z chotára nášho mesta. Medzi týchto prináležal som i ja. Veď som v Pešti študoval lekárske vedy. Jiní zase práva. Prirodzená vec, že sme si tam osvojili i veľkomestské zvyky a obyčaje. Videli a poznali sme i ďalší svet, i všeličo v ňom, čo sa nám veru dobre pozdávalo, a čo by sme neboli dbali i u nás zaviesť. Keby to len bolo možné bývalo.

Keď sme totižto prišli opäť medzi svojich, do nášho rodinného mesta, sotvy prešlo niekoľko časov, zabudli sme na všetko, a vzili sme sa do pomerov panujúcich u nás zase tak, ako by sme ani nikdy z nich neboli vzdialení bývali. A keď i jeden druhý na-

páchnutý duchom vonkajším, pokúsil sa previesť nejakú novotu, tak si poobrážal rožky, že mu navždy odpadla chuť pokračovať v ďalších pokusoch.

Môžete mi verif, že to i mne prihodilo sa niekoľko ráz. Toto len tak mimochodom poznamenávam, aby niekto nemyslel, že som ja snad robil výnimku. Horkýže! i ja zmdrel som, ako mnohý jiný, vlastnou škodou!

Ale i to je zase pravda, že táto ukrytosť, nedostupnosť nášho mesta mala tiež dobré stránky a výhody.

Tam von za chotárom našim, za hranicami nášho sveta, zúrily už vtedy s celou mohutnosťou po krajine národnie trenice a zápasy. My sme o tom neznali ničoho. Nevedeli sme, aspoň sme to nevyznávali, a vari neboli sme ani povedomí, že sme všetci od koreňa Slováci, lebo toho nebola ani potreba, keď sme neznali jiných. Ale za to celý náš život, naše obcovanie, naše pohybovanie bolo rýdzo slovanské. A jestli i niekto, už či mužského pohlavia, bol by si snad i prial, aby v spoločenskom živote a v obcovaní podal dôkazy svojej schopnosti a sbehlosti v jiných rečiach, nemal ku tomu ani príležitosti, tak že konečne tí, ktorí chceli dokázať svoju jazykovú vzdelanosť a sbehlosť, pomáhali si tak, že tú našu slovenčinu nemilo Bohu špikovali cudzinskými slovami. Bola to potom taká metelica a strakatina až radosť. A mnohí práve túto strakatínu držali za mohutný dôkaz vzdelanosti, preto i všemožne namáhali sa nasledovať pofažné nie zriedkavé vzory. A že z toho pochodily často i smiešne výjavy, je len prirodzené. Nuž ale navykli sme na to, a boli sme spokojní. Veď sme tým spôsobom mali svoju vlastnú a zvláštnu reč.

No a v tomto meste sme my šiesti kamaráti a rovesníci účinkovali. Odchodní čo do povolania, ale predsa dobrí a verní priatelia. Možno, že toho príčina ležala práve v rôznosti nášho zamestknania. Nestáli sme na závade jedon druhému. Neodberali sme jedon druhému, čo často býva príčinou nepriateľstva. U nás to ale ani jináče nebolo možné. Odkázaní sami na seba, boli sme v našom meste dotyčne spoločenského života my šiesti zástupcami verejnej mienky. Takto

na oko. Lebo ináč verejnej mienke smer dávaly v tajnosti účinkujúce sily, ako to pozdejšie vysvitne. My pri mlčanlivom súhlase nie len celého obecnstva, ale i slavného magistrátu, s pánom mešťanom na čele, osvojili sme si právo dávať smer, rozumie sa len v spoločenskom živote. Lebo do jiných záležitostí, ktoré prináležaly do oboru slavného magistrátu, coky nám bolo miešať sa. Nuž ale my sme potom ani netúžili, ačpráve jedno druhé nezdalo sa nám byť v poriadku. Len že múdrejšie bolo mlčať, nežli budením „politických chůtok“ — ktoré v našom meste boly úplne nepoznatým ovocím, rušiť svornosť a jednomyslnosť. Veď viete, že požitie jablka zo stromu poznania vyhnalo Adama a Evu z raja, a ľudstvo pripravilo o rajské blaženstvo.

My uspokojili sme sa s tým, že čo sme my chceli, to sa stalo bez nejakého homrania lebo šomrania ostatného mnohočetného obecnstva. Pravda, že potom i len na nás padala zodpovednosť, jestli niečo, na príklad nejaká zábava lebo výlet nevypadly ku všeobecnej spokojnosti.

A nebola to snadná vec táto zodpovednosť. Verte mi, tá parlamentárna zodpovednosť je len hračkou proti tej, ktorá nás fažila. Ministerstvá majú už vopred poistenú väčšinu v parlamente, na ktorú sa spoliehať môžu; my ale nemali sme nikoho, len seba samých, a tých niekoľko nám blahosklonne oddaných pannenských duší, ktoré ale pri nezdrane nejakého návrhu z našej strany, s ostatným obecnstvom stály ako jedon muž v opozícii proti nám. Ináč boly by jim daly mamičky.

Že tomu vskutku tak bolo, uvidíte z príkladu:

Dňa 12. júla 184* roku bol krásny, teplý deň. Ráno ani mráčka ani obláčka na celej oblohe, navrhli sme teď výlet na pána mešťanostov, asi dve hodiny od mesta ležiaci laz. A takmer všetko mesto vyšlo, menovite ale tie čiastky jeho, ktoré v zábavách nachodily radosť už lebo z osobnej účasti, alebo že jích dcérky sa dobre bavily.

A bola Vám to zábava milá a radostná, všetko sa tešilo a veselilo, a na nás sypaly

sa zo všetkých strán pochvaly za usporiadanie výletu. My riastli sme vo vlastnom uveľičení. Hrdo niesli sme hlavy, aby celý svet, rozumie sa jedlovský, vedel, že táto zábava je naším dielom. Dobre.

Na nešťastie pánov mešťanostov laz ležal vo veľmi úzkej doline, a z troch strán obtočený bol vysokými vrchami a hustými lesami, tak, že my tam baviaci sa, neznali sme ničoho, čo sa deje v najbližšom susedstve našej dolinky.

Tu zrazu, zábava naša točila sa veselým prúdom, neznám už, či sme sa hrali o ovcu a vlčka, a či o niečo jiného, zaduní niečo tak temno a dumne nad hlavami našimi, ako by asi hrmelo. Oči všeho na pána mešťanostovom laze shromaždeného tvorou, uprely sa do neba, a hrôza a hrôza! čo tu videly! Celá nám viditeľná obloha nebeská zakrytá hustými čiernavami a hromonosnými mráčkami. Blesk križoval sa s bleskom, a hrmenie čím dial tým silnejšie bolo, ba už pomocou ozveny roznášajúcej a opätujúcej dunenie hromu, ani neprestávalo. Tam bola naša hra, tam zábava. Ako keď bystroletý jastrab vrhne sa na kytu jarabíc, i naše krásotinky rozutekaly sa vo všetky štyry strany sveta, aby hladaly útočisko pod rozvetvenými dubami a a bukami — lipy — s privolením slavného magistrátu vyničili už dávno pre kôru potrebnú do remesla, členovia poctivej cechy čizmárskej.

A v skutku svrchovaná bola potreba hľadať nejaký úkryt, lebo zrazu zpusťil sa leják, a to taký príval, akoby z kúp lial. Korytá síce nepadaly, ale niet pochybnosti, že nad nami pretrhnul sa oblak; a o niekoľko okamžení celý laz rovnal sa nejakému jazeru, z ktorého avšak krásnoperé labute poutekaly hľadať útočisko, len kde tu ešte motal sa niektorý bocian a zúfale brodil vodami. A medzi týchto prináležali sme v prvom rade my šiesti ustrojovatelia výletu, predvídajúc následky, aké bude mať tento krásne započatý, ale až hanba mrzko zakončený výlet.

No ináč nešťastie neprihodilo sa žiadno, ani blesk netrafil a neporazil nikoho, ani prudké vody neuniesly žiadneho, a mráčky, ako nenazdajky a rýchlo prišly k nášmu ne-

milému prekvapeniu, tak i dost skoro opustily nás zase. Ale s nimi i chuť k ďalšej zábave.

Slniečko zasvietilo, ale nevznietilo radosť. Márna bola jeho námaha. Sviatočné šaty a vôbec toalety našich dám utrpely značné škody, tak že keď sme onedlho zatým vracali sa domov, nebol to už viac rad veselých, zábavochtivých výletníkov, ale radšej pochod „zmoklých slepíc.“

A v takomto zúfalom stave vracali sme sa domov. Paničky zakázaly si náš sprievod a maminky veľmi divne zazeraly na nádejných zatkov svojich.

Každý vidí, že my takí nevinní sme boli na tom prívale, ako novorodené dieťaťko, a vzdor tomu celá zodpovednosť za pošpinené šaty (vtedy ešte také nosivo bolo v móde, čo pomocou mydla a vody dostalo predošlú krásu), za zablatenú, rozmoknutú a vyšliapanú obuv, padla na biedne hlavy naše. Za celé dva týždne, prosím vás, ani od jednej jedinkej krásotinky nedostali sme pekného nie slova, lebo hovoriť za svet nechcely s nami, ale ani len pohladu. No a ešte horšie bolo s matkami. Tie nekonečnou nenávisťou zahorely proti nám. Tak to vyzeralo, akoby boly vstúpily proti nám do formálneho sprisahania. A ja ani najmenej nepochybujem o tom, že za tieto dva týždne zaviazaly sa vzájomným sľubom, — či i rukodaním, to už tvrdiť nechcem, — že už nikdy viac s nami nešťastnými ľuďmi nepôjdu na výlet a nesúčastnia sa na žiadnej nami usporiadanej zábave.

Vidíte, takto vyzerala naša zodpovednosť v skutočnosti.

Bezpochyby ale tá dva týždňová mrtvota, ktorá následkom tuhého a nesmíriteľného ženského hnevu zachvátila náš spoločenský život, jestli nie, čo ja za pravde podobnejšie držím, účinnosť tých už raz pripomenutých tajných síl, previedla náhly obrat smýšľania, lebo sotvy minuly tie osudné, všetky i tie najútlejšie a najsilnejšie sväzky potrať hrozivšie dva týždne, bolo zase všetko v starej kolaji, a my ako predtým boli sme opäť hrdinami zábav, a pri tom milými hosťami všetkých pohostinných domov.

Ale teraz, keď už oboznámil som vás i s našimi osobnosťami, i s pomerami nášho mesta, bude už vari svrchovaný čas, vrátiť sa do kruhu, z ktorého sme vyšli a takto nesmierne zabočili.

Domový pán nechcel prevziať ponúkanú mu úlohu, aby totižto on bol ten, ktorý prvý vstúpi do manželského jarma. A tí ostatní tiež nemali sa k tomu.

„Takýmto spôsobom,“ preriekol som konečne ja, aby sme už nejakým činom zakončili dlhý rozhovor, „z fašangovej svadby a zo svadobnej zábavy vo fašangu sotvy čo bude. Nuž ale, kamaráti, treba nám tedy pomýšľať na niečo iného, čím by sme mohli docieľiť nejaký úspech.“

„Sriadime ako obyčajne tanečné zábavy a bude dobre!“ odvetil na reči moje Strmý.

„Mne sa to nezdá!“ poznamenal Milko. „A čo keby sme ustrojili divadelné predstavenie, a po ňom tanečnú zábavu? to by bolo niečo nového!“

„Ale sotvy by viedlo k cieľu a k výdatnej zábave,“ poznamenal Záleský.

„A prečo nie?“ strmo opytuje sa za svoj návrh vrele zaujatý Milko.

„Jednoducho preto, že naše obecnstvo nieje navyknuté platiť. A do divadla platiť treba!“

„To je pravda,“ prerečiem ja, „navykli sme ustrojovať zábavy, ktorých hotové výdavky nesieme my. Tak je to pri plesoch, tak pri výletoch, tak všade. My platíme hudbu, svetlo i všetko. A radi sme, keď nás obecnstvo poctí prítomnosťou.“

„Nuž dobre!“ odvetuje Milko, „nech tedy ani do divadla neplatí sa nič. Útrovy zase budú naše!“

„To neide! to neide!“ ozvalo sa z viaceru úst.

„Dovoľte,“ ozve sa dosiaľ mlčavší Kurz, „aby som vám ja niečo navrhol. Ufám, že sa vám zaždá môj návrh!“

„Čujme ho!“

„Ustrojme maskarný ples! To je u nás nevidané, neslýchané a vzbudí veľkú zaujatosť!“

„Myslíš?“ prerečie Krupec; „tak neznáš naše obecnstvo. Práve za to, že je to ne-

vidané, neslýchané, vzbudí všeobecný odpor, a vzdor naším snahám nevydarí sa!

„Pravdu máš, i ja sa toho obávam,“ pre-
jima slovo Záleský; „divákov asnaď bude
dost, ale nebude maškár. A my šiesti, čo sa
ako vystrojíme, nepreboríme. Dajte si pokoj
s tým návrhom!“

„A mne sa veľmi pozdáva,“ ozve sa Milko,
„a preto hlasujem zaň. Uvidíme, či sa vydarí
lebo nie! Ja som ale presvedčený, že sa vy-
darí.“

„Keby tvoje presvedčenie rozhodovalo,“
rečie Strmý, „tak by bolo dobre. Ale to ne-
padá na váhu. Hlasujem proti návrhu a to
rozhodne!“

„A ja myslím,“ ozvem sa konečne ja, „že
každej veci spôsob. Tento návrh predbežne
ostane naším tajomstvom. To je jedno. Druhé

(Pokračovanie nasleduje.)

Zo Slovenska do Italie.

Cestopisné obrazy od *Laskomerského*.

(Pokračovanie.)

Citli sme už, že nám mysle nevládzu učí-
nené dojmy prijímať, a preto upustili sme
už od návštevy kostolov, a hladeli sme myslom
i jiný smer dať.

Vstúpili sme tedy zase na gondolu a tu
spomenúť chcem zvláštnu obyčaj. Kdekoľvek
pristaví sa člnok, priskočí starý bosý Benát-
čan, vycivený, v chatrnom odevu, s palicou asi
na meter dlhou a háčikom opatrenou, pri-
tiahne člnok, stráži a drží ho prítiahnutý,
kým sa zase ďalej neplaví. Sú to výsadní
mestskí invalidi čili položobráci, ktorým za
tú, ako sa mi zdalo nepotrebnú výsluhu pár
centesimov vodič do klobúka hodí. Vela jesto
týchto chudákov darebákov. Krútili sme sa
zase sem tam do Canal grande pred palazzo
Barbarigo, kde zomrel pod časom moru chý-
rečný, toľko spomínaný Tizian. Antonio Bar-
barigo stal sa z gondoliera dóžom.

V tomto starobyľom paláci s peknými rez-
bami, schodmi, a mnohými na jeho skvelú
prešlosť ukazujúcimi predmetmi — je veľ
fabrika na sklenné nádhery. Ako známo, Be-
nátky boly chýrečné na vyhotovenie sklenných

je, že pokus predsa len urobiť môžeme. A
toho som náhľadu, že jestli podarí sa nám
pre túto myšlienku získať tetku Madlenku.
naša je výhra!“

„Pravdu máš!“ jasad Milko. „A tetku zí-
skame. Ja nie som síce jej miláčkom, ako
Záleský a Krupec, ale myslím, ak títo dvaja
prejmú úlohu získať tetku Madlenku na našu
stranu, naše je víťazstvo. Ale opatrne!“

„Rozumie sa!“ sloví Krupec. „Jej cti-
žiadosť uraziť nesvobodno. Ona musí sama
na tú myšlienku prísť, a potom ako za svoju
myšlienku bude po meste účinkovať. Dobre,
teraz verím, že maškarný bál bude!“

A s týmto rozišli sme sa! Ani Záleský
ani Strmý viac neodporovali. A naša shoda
bola už jistým rukojemstvom dobrého vý-
sledku.

perličiek. Dlhé časy vyrábanie tohto tovaru
bolo tajomstvom Benátok, a veľké množstvo
ladného, jemného výrobku prichodilo do juž-
ných a východných krajov, ako prostriedok za-
kúpenia slonovej kosti, korenia a — otrokov.
Výrobok tento prestal už byť monopolom Be-
nátok, ale sklenné šperky tu dorábané ešte
predsa vysoký stupeň dokonalosti dosahujú.

V prvom poschodí je rukodielňa. Prizerali
sme sa robote, pri čom cudzincom za malú
odmenu pred očami takú guľočku veľmi spó-
sobne s kvetami a menoznakom vykrúžlia. Ply-
nový plameň asi na päť centim. fučí, v jednej
ruke drží v ohni kovovú tyčku, v druhej
tyčku sklennú, farby takej ako mu vhod
príde. Na plynovom ohni topí sa tyčka sklenná
a obkrúca sa kolo železnej tyčky, potom dupká,
hladí, krúti, a guľka je farbistá, prúhovitá,
s útlými kvetinami lebo písmenami opatrená.
Jedon robotník robil perly duté, prázdne, čo
má byť umeleckejšie nad plné perly. Tam
tretí zase z morských veľkých slimákov,
z nátra hladkých rúžových vyrezával utešené
záušnice a náprsnice (brošne), robota to lubá,

jemno tienená. Jedon pár zaušnic 15 frank. = 6 zl. r. č. Obzreli sme sklad; ten bol veru bohatý, ale veci v ňom pre obyčajné vrecká takmer nedostizné. Najdrahší kus, čo sme obdivovať mohli, bol sklenný, kvetní, vtákmi a zlatým emailom vykladaný, prostrednej veľikosti stolík za — 20.000 frank. = 8000 zl. Keby na ten chlap dobrej vôle pästou rezol!

Po náležitom občerstvení po obede šli sme do palazzo Ducale (t. j. dožov, kniežatský palác). Leží on, ako už spomenuto, v bok námestia Svt. Marka, na východne severnej strane, a tak fahá sa piazzetou ač na breh slaviansky (Riva Schiavoni), kde je oproti veľkému kanálu čelom obrátený. Zpodok stojí na 107 stĺpoch, kade fahajú sa arkády, vrch má podobu koruny, celok majestatickej ale phantastickej podoby, ako by zastal bol západ s východom. Tomuto stavaniu z čela možno čítať pyšnú slávu a minulosť benátskej republiky. Každá skala na ňom nesie svoje deje.

Videť sa to ešte len dá — ale opísať to veru čoby ako, ťažko ide. Toho je veľa priveľa. Probujme aspoň dačo.

V IX. storočí vystavený palác shorel r. 976 po zavraždenom dóžovi Pietro Candiano. Jeho nástupca Pietro Orseolo (Uroš?) ho zase vystavil. Z toho starého palácu nejstvue ale nič viac. R. 1422 tento vystavený, roku 1577 shorel, a zase rok na to, t. j. teraz pred 300 rokmi, bolo všetko zase napravené. Muohé staré benátske obrazy zblkly. Medzi spomenutými 107 stĺpami vynikajú dva z červeného mramoru, zkade výrok smrti ohlasovaný býval.

Cez porta della Corta, kde úradné ohlasy vyvesúvali, vnišli sme do dvora. Dvor v 15. stor. nie úplne dohotovený je nesymetrický. V jednom z vysokých okien sedel roku 1822 gróf Silvio Pellico, básnik, kým do Spielbergu odvedený bol. Básnil v duchu národnom o sjednotení národa italského. Jeho uváznili, a hľa, idea sjednotenia národa italského išla mu za päťami. V prostred dvora dve cisterny. Na fačade hodinovej väže je umiestnená socha vojvody Fraňo Maria z Urbino gener. republiky r. 1625.

Schody „la scala dei Giganti,“ menované sú dla kolossálnych Marsa, Neptuna, Adama

a Evy, hotovené Sensavinom r. 1554. Tam hore na schodoch korunovaný bývali dóžovia. Keď tymito schodmi hore vyndeš, najdeš sa na krytom ambite, šakovými poprsiami zdobenom. Poberali sme sa hore vyššie, tak zvanými zlatými schodmi „Scala d'oro,“ Sansovinom stavanými. Sú krásnej ornamentiky, mocne pozlátené, nimž tenkrát len do knihy šľachty „Patriciov“ zapísaní prechodiť smeli. Pre lepší poriadok obzerania vrátili sme sa zlatými schodmi do prvého poschodia nazad a vošli sme do Sala del maggior consilio. Táto sieň je 25 m. dlhá, 22 m. široká a 14 m. vysoká! Steny na všetky strany sú obrazmi dejov republiky vyložené. Sú to obrazy veličizné a krásne. Predstavujú najviac vojny. Zadnia stena je jedon obraz, posavaď najväčší vo svete, od Tintoretta; predstavuje raj. Tolko hláv na ňom namalovaných, že jich posavaď ešte žiadon — Angličan počítať nestačil. Je 22 m. dlhý a 14 m. vysoký; ako že ten, a kde ho maloval? — V tejto sále vydržovali šľachtici — nobili — v zlatej knihe zapísaní veľkú radu, a dože tu volil vyznačencov uderením mečovým po pleci za republikánskych šľachticov. Pred veľkým tým obrazom je povýšené lešenie, kde kniežatské kreslo stálo. Hore na limci siení 76 dóžovských obrazov, počnúc od Angelo Participocio † 827. Po druhých stenách je 21 obrazov od Bassano, Paolo Veronese, Tintoretto atď. Predtým tam byly obrazy najstarších benátskych majstrov, ale v ohni roku 1577 shorely. Obrazov tých 21 najviac sa krúti okolo dejov dóžu Sebastiano Ziani 1173 — 1179, ku nemuž sa pápež Alexander III. pred Friedrichom Barbarosom utiekol a okolo doži Enrico Dandolo (1192—1205), najsilnejšieho kniežata benátskeho. Medzi obrazmi dožu Zianiho týkajúcimi sú mi v pamäti bitka pri Piráne, zničenie loďstva cisárskeho, a zlapanie Otta, syna cis. Friedricha. Dóže predstavuje pápežovi Alex. III. lapeného Ottu. Pápež posielal Ottu k otcovi cieľom zavedenia pokoja. Friedrich Barbarosa klačí pred pápežom pred vrátmi chrámu Sv. Marka. Pápež oddáva Zianimu prsteň, aby sa s morom sosnúbil (r. 1177), čo sa potom každoročne opakovalo.

Oproti týmto predstaveniam ukazujú sa nám obrazy dejov Enrica Dandolo, mohutného dožu 1192—1205. Predstavujú opätne zaujatie Byzantiumu vo spoločnosti francúzskych križákov. Zaujatie Zary. Korunovanie grófa Balduina z Flandrie za cis. gréckeho v Aja Sophii v Carihrade. Grécky cis. Izák Angelos prosí za svojho otca u Benátčanov. Zbitie genuesského loďstva kruz dožu Andrea Contarini. Na povale tiež samé víťazné bitky Benátčanov. V limci oproti lavému rohu v rade spomenutých už 76 podobizien dóžov chýbí jeden obraz, a miesto neho je čierny závoj založený, s nápisom: Hic est locus Marini Faethri decapitati pro criminibus. (Tu jest miesto ztateho pre zločiny Marini Faethri, čili ináčej Falieri). A jaký zločin spáchal tento chlap? ten, že sa opovažoval spupnosť a pýchu republikánskej šľachty zlomiť. Za to ešte len i jeho obraz z radu druhých vyobcovali.

Sala dello Serretinio. Limcom podobizne 39 posledných dukov, medzi nimi sám zadný Lodovico Manin 1797. Krásny je obraz od Giovanni Palma súdny deň. Na stene obrazy: Benátčania víťazia nad sicilianským kráľom Rogerom 1148. Zaujatie Tyrasu 1125. Víťazstvo Domenika Michieli nad Turkami pri Jaffe 1123. Víťazstvo nad Pipinom, synom Karola Veľkého v lagunoch. Obľiehanie ním Benátok roku 809. Oproti dverom pomník dóžu Francesco Morosini „Peloponnesiacus“ 1684—1690 vydobyl Moreu, Attiny, ale aj pováľal mnohé pamätníky Akropolisu delami. Obraz: Lazzaro Mocenigo zbil Turkov pri Dardanellách. Bitka pri Lepanto. Vydobytie Cottoru.

Potom nasleduje bibliotheka. Mnohé knihy na chrbte značené sú písmenou N. Znamená to, že boli kruz Napoleona I. s nesčíselnými druhými vecmi do Paríža odnesené. Po pokorení jeho prešli nazad s hore udaným znakom opatrené. Pamätné malbami okrášlené breviario Grimani, dielo flandrejskej školy z 15. storočia.

Archaeologium víťaznými Venecianmi zo všetch krajov ukoristené, obsahuje pár stovkusov. Rezby pôvodu najviac rímskeho a gréckeho rozložené sú v troch sálach, bý-

vanie to do konca 16. storočia benátskych dóžov.

Vo štvrtjej siení sú zemekule a zemevidy. Veľmi sa mi páčily tu dve veci. Svetovid hotovený mníchom Camaldulenským Fra Mauro roku 1457—1459. Divné sú to tam pomenovania mnohých krajov na zdar Boh. A nie menej podivné sú táble na dreve rezané kruz Hadgi Mehemet-a v Tunisu r. 1559. Tie táble majú podobu srdcovú. Videt tu i plány Benátok.

Včul zase vnídeme zlatými schodmi do druhého poschodia. Z pitvora Atrio quadrato stúpime do Sala della Bussola, pred sien troch štátnych vyšetrojúcich sudcov (Inquisitorov). Z vonku z ambitu videt dve diery do steny, tam pripravené byly predtým dve levové hlavy s otvorenými tlamami bocca di leone. Do tých vpúšťali udávacie lístky, alebo udávali, denunciurovali ústne; vniutri našly sa vše hotové uši k naslúchaniu a ruky k poznačeniu udaných žalób. Keď Napoleon I. ztroskotal republiku, pováľal rozzlobený lud levové hlavy, a ostaly len diery.

Sala del Consiglio dei Deci. Ako predošlé a nasledujúce, tak i táto drahocennými najvýtečnejších maliarov obrazami je vyfintená. Jej zovňajšok je veselý, prívětivý, a predsa sa tu strašné veci dialy. Tu zasedával súd desiatich. Tu v búrnom zasadnutí v noci odsúdený bol 15/16 apríla roku 1355 knieža benátsky Marino Falieri, a dva dni za tým ztaty. Sto rokov predtým zradca vlasti gener. Carmagnola tu takže na smrť bol odsúdený.

V kútoch sú dve škrýne, tam pod vyšetovaním stála ukrytá stráž, a z jednej škrýne viedly schody na prvé poschodie tajnou chodbou, a druhou škrýnou vodily nešťastníka väzňa do olovených komôr a do temnic.

Sala de' Capi. Pekný mramorový kamín zo XVI. stor.

Arco quadrato. Osem podobizien senátorských.

Sala della quatro ponte. Dla rímskeho vkusu hotovené elegantné vráta. Obrazov sila, medzi nimi zapamätoval som si vyslanstvo perské u dóžu Cicogna 1585 od Carletto Calliari. Príchod kráľa Henrika III. na prístav

Lidsky od And. M. Vicentino. Obraz obsahuje mnoho podobizní, kroje tehdaších časov, podoby goliiov, barkov a slavnosť, všetko do podrobná a verne vyobrazené. Je tam i obraz, ktorého význam len pred nedávnom uhadli. Sú to vyslanci mesta Norimbergu, ktorí zákony republiky benátskej z rúk dóži Leonardo Loredan prijímajú r. 1506.

Sala del Senato. Sala del Collegio. Na povale a stenách všade velikánske obrazy.

Pre milovníkov romantiky, a ponevác skutočne architektúrou, malbou a sculptúrou mysl človeka aby neriekol takmer ztláčená je, dobre bude i olovené komory: Piombi, a temnice: pozzi obzref.

Tesnou chodbou vyšli sme na most vzdychu, (Ponte dei Sospiri.) Most ten spája vysoko nad vodou palazzo ducale so strechou olovených komôr, a je na boku východnej strany jeho. Je krytý, pevný. Sem púšťali väzňov do žalárov olovených komôr, a z tade do vyšetrovania do spomenutej už saly dei deci. Bočnými oblokami mostu vidieť dolu do závratnej hĺbky kanálu a na riva schiavoni. Kým väzeň pristo mostom do vyšetrovania lavou chodbou vedený bol, ešte úfnosť choval vysvobodenia, zaraždili s ním chodbu z mostu na lavo dolu vedúcu do pozzi, bolo po nádeji. Pred otvorom vchodu zapálili faklu a viedli nás dolu, až po hladinu mora do tmavých, vlhkých temnic. Išlo to vše na dol, tesným chodníkom, medzi čiernymi, vlhkými, plesňou páchnucimi múrami. Vše tu vše tam do múru pravda že tlstého vedie štvorhanný nízky, silnými dubovými železom okovanými dvermi opatrený otvor. To boli žaláre. Do jedného sme vošli. Sklepený, nízky, na prostred múraná kocka, na tej sedel, ležal, prikutý reťazou o zpodok väzeň. Strašná existencia; tma a ticho ako v hrobe. Pri najspodnejších žalároch povýšený býval pred tým stolec, pripravený o stenu, kde odsúdeného vysadeného, založenou mu kolo krku žínocou kolovrátko krútiac zahrúdili. Toho interesantného republikánskeho vynálezku už niet. Na samom konci chodby v kúte jestvuje podlhovastá, prúhovitými dierami poprebíjaná skala; tu väzňov ztínali, tou skalou ale ztekala krv. Malý otvor v bok slúžil ku od-

vážaniu mrtvôl. V noci priplavila v tichosti gondola, mrtvolu vložili do mecha strčenú a skalou obfaženú do nej, a pod s ňou do šireho mora, kde ju utopily. Tam hore pýcha, túto bieda, a tak každá i tá najkrajšia vec má svoj tien.

A tak opustili sme konečne Palazzo ducale, túto kopu zvláštností, drahotín a pamätností, poberúc sa do blízkeho susedstva chrámu Sv. Marka, takže hromade krás umeleckých a zvláštností, aké republika či dobrým či zlým spôsobom doma, a či po svete, menovite na východe nasbierala.

Tak ako Palazzo ducale robí stavania chrámu Svatého Marka na obzeratela dojem opravdu fantastický. Jestli možno povedať tak je sloh jeho rimsko-byzantský, okrasami až marnotratne obsypaný, čo človeka na vkus grécky upomína. I tu zase stykol sa vkus západný so vkusom východným. Z niutra a zvonku zobia stavania 500 mramorových s rozličnými sveta kapitolmi obsadených stlpov. Päť dutín vypína sa nad krovom chrámu. Predtým hlav. kostolom Benátok bol chrám Pietro di Castello a len od r. 1807 sa stal on katedralným. V ňom spočívajú kosti Sv. Marka, Benátčanmi r. 828 z Alexandrie sem dopravené. Roku 976 začali ho stavať, a dostavený je r. 1071. Okraslovaný malbami, mosaikmi, rezbami, pomníkmi atď. bol všetky stololetia dolu, a tak každý snadno môže si predstaviť veľkoleposť jeho.

Nad hlavnou bránou, nad vchodom, v čelustí vysoko tam hore tí padne do očí kovový krásny štvorprah, po celom vzdelanom svete rozchýrený. Každý kôň v divom skoku v inú stranu beží. Dla všeobecnej terajšej mienky pochodí z doby Nerovej a zdobil jeho slávnú bránu, pozdejšie Trajanovu. Constantín dal jich previesť do Constantinopolu, duca Dandolo jich z Byzancu dopravil roku 1204 do Benátok, a Napoleon I. roku 1797 preniesol jich do Parížu. Cis. francúzsky jich dal r. 1815 nazad doviesť. Tak sa dost tieto kone už najachali.

Čelust a predsieň vyložené sú majstrovskými mosaikmi. Medzi jinými mnohými je tiež predstavený chrám Sv. Marka, práve ako doň pozostatky sv. Marka nesú — zo 13. stol.

Atrio je tiež napospol okrášlené mosaikom, najviac evangelické scenerie predstavujú. Na dlážke badať 3 červené kamene, kde pod časom smierenia cisár Barbarossa pred pápežom Alexandrom III. klačiac, mal zavolať: „non tibi sed Petro!“ načo vraj pápež hrdo odpovedal: „et mihi et Petro.“

Do vniutra ide sa kovovými vrátni, počiatkom 12. stol. v slohu byzantskom hotovenými. Kostol je trílodný, priekom trílodne pretiahnutými. Sklepenie 5 dutín je tiež živými mosaikmi zdobené, predstavujúc zväčša deje zo života sv. Markusa. Dlážka je tiež mosaik, ale sa klakla na mnohých miestach, tak že človek kráčajúc pozor musí dať, aby sa nepotkol. Keď si si tak do prostriedku tejto starej imponantnej svätiny zastal, je dojem veľkolepý. Obklučuje ta ozaj veľduch a úcta rozumu oproti Bohu. Dlážka pochodí zo 12. stoeletia. Do očí padajú dva pekné bronzové sviatniky.

Hlavný oltár stojí pod baldachinom (podnebím) z verde antico, na 4 mramorových, zo 11. stol. pochodiacích stĺpoch. Podstata oltárna pala d'oro je vachovka z drahých kameňov na zlatých a strieborných plitnách r. 1105 v Carihrade hotovená. Pod oltárom spočívajú kosti sv. Markusa. Za hlavným oltárom je druhý menší oltár so štyrmi krútenými alabastrovými stĺpmi. Povedá sa, že pochodia z Jeruzalema z chrámu Salamonovho. Prostredné dva stĺpy, keď vodič založil za ne sviecu, staly sa priezračnými.

V sakristii mosaiky, rezba, malby a kovoliatiny. Dvere lial Sansovino r. 1556. na kľučke hlava je podobizeň jeho samého, v uhle hlava Tizianova, P. Veronese a Pietro Aretiniho.

Vrátiac sa do kostola, v pravej lodi pekná krstelna, na vrchu socha Jána krst. z r. 1545. Pomník dóžu Andr. Dandolo († r. 1354). Na oltári skala z vrchu Tábor. V lavo oltára hlava Jána krst. z 15. stol., pod ním kameň, na ktorom mu vraj hlavu zotali. V kapelle Zeno veľký náhrobník kardinála Giambattista († 1501) z kovu; na vrchu leží celá postava kardinálova.

Poklady „tesoro di S. Marco“ sú veľikánske, uložené vo zvláštnej kaplici. Medzi

mnohými jinými dve Evangelie, zlatom a drahokamy vyložené z chrámu Sv. Sophie (Aja Sophia) z Carihradu; nádoba krystallová so Spasiteľovou krvou, strieborný stĺp s kusom stĺpu umučenia; achátový kalich s kúskom črepu hlavy sv. Jána; meč dožu Morsiniho; kýjové nápisy z Persopolisu; biskupské kreslo zo 7. stol., udanlive sv. Marka. Ešte vidieť na severnej strane pomník D. Maniniho, predsedníka republiky z r. 1848, r. 1868 z Paríža doneseného.

Na južnej strane dva štýrhlásté stĺpy s gréckymi monogramy z r. 1256 z Ptolomais z porúchaného chrámu do Savi donesené. Z porphyrovej skaly ohlasovali republikánske nariadenia. Porphyrové reliefs pri vchode do palazzu dožovho predstavujú štyroch byzantských cisárov, ako sa s vytasenými mečmi objímajú. Pochodia z 11. stol. a sú takže z Ptolomais sem prenesené.

Ako vidno, všade Benátčania dobre kosili a domov hojne donášali.

A tak sme toho dost, až vela už popísali, a predsa sme len kde tu okom hodili a tak veľkú väčšinu ani len nepripomenuli.

Oproti teraz opísanému kostolu stojí vysoká väža, tak rečená Campanile. Stojí celkom osebe svobodne na námestí sv. Marka, je štýrhlástá, r. 911 započatá a temer pol treťa sto rokov stavaná, posledne r. 1511 opravená, a je 98 metrov vysoká. Pôjdeme už pre krásny výhľad hore. Je tá väža duplovaná, prostriedok prázdny, medzi oboma múrami vedie hore chodník, nie schody, voľno z boka na bok 38 úvratmi. Asi v polovici väže oblokom — až do 16. stol. — v železnej kľietke zločinných kňazov vystavúvali. Tam jim z hora dnu chlieb a vodu podávali. Tam hore pod zvonami je strážnik; ochotný chlapík donesie ti, ačkoľvek si nie priam chodením hore zunovaný, za dakoľko centesimov stolec a ďalekohľad, a hotový je všetky tvoje topografické otázky zodpovedať.

Ah či to výhľad! Stojíš vysoko nad pyšnými Benátkami. Pod tebou palác dóžov, kostol Sv. Marka, námestie Sv. Marka, po ňom behajú mravce — ľudia. Tam perú dvaja vulkáni na Torre dell Orologio perlíkami o zvon — hodiny. Tí dvaja vulkáni stoja

na plitkej väži svobodno pod holým nebom, pod nimi zázračná šajba so 24 hodinami. Z námestia a ulíc nepočuješ hrkot vozov ako po iných mestách; zvláštna tichosť na dol i na hor ta obkľučuje. Zo závratnej výšiny vážového anjela hore na chlumei Campanile pod časom slavnosti, menovite keď dózu vyvolili, a on sa na palácovom balkóne ľudu na piazzette shromaždenému ukázal, zpusťil sa na pripevnenom povraze dolu na balkón benátsky smelý mornár, oddajúc mu užitú kvetovú kytku. Takto bývalo kedysi. Hľadím zadumený na prestrený pod nami Venedig, v podobe rozpukanej bóty. Taliani si obľubujú v geografických bôtových formách. Bóta je popukaná, rozpukliny tie sú liskavé, sem tam križujúce sa kanále, nimiž mihajú gondole. Benátky majú málo, nie k pripomenutiu záhrady. Tedy len múry a vodu. Za mestom niet záhumnia, niet záhrad, poľa, nivy. Hranice prísne a rovno klúčené sú morom. Vyzerá to tam z Campenile akoby Pán Bôh širokou dlaňou bol toto 15 tisíc domov počítajúce mesto z neba do mora čapil. No je to unicum medzi mestami. — Keď nastane odtok, vydvihnú sa z lagún blatnivé liskavé ostrovy, tie ostrovy sa mrvia akoby živé boly; a sú veru živé, lebo to v nich chemí ako v hmlnej brindzi, korytnacky, slimáky, hviezdane a aké len nie morské potvory. — Prídu časy, pravda nie tak hneď, a zmiznú lagúny, povstanú z nich močariny, a potom nasledovať budú oráčiny, ak jich ešte bude ľudské pokolenie orať. — Benátky stoja vystavené asi na 80 ostrovoch; ponevác tie boli blatnivé a v čas prítoku pod vodu postavené, tak vprali do nich koly, a tak stoja Benátky na samých, na milliony počítajúcich do mora vbitých koloch. Benátky sú tedy moderne to, čo obdivujeme pri mnohých už dávno zašlých, na kolách, po šakových jazerách vystavených kolibách, kolostavoch (Phalbauten). Je to tedy priechod kolových obcí predhistorických do našej historickej doby.

Počiatok Benátok zakladá sa v dobe stehovania sa národov. Keď Ptuja, Altina, Aquileja boli víchrom východných kočovníkov poválané, splašené pozostatky obyvateľstva jejich utiahli sa v V. storočí na more, a tu založili Veneti

Veneciu, ktorá tu vodným elementom chránená, loďami, tak ako terajšia Britania, sa zmožla. Prvý dóže bol Paolo Lucio Anafesto r. 697, posledný Ludovico Manin r. 1789. Tento posledný bol 120. knieža benátske. Najsilnejšie, najbohatšie boly Benátky v XV. storočí. Celý svet uháňal sa o jejich priateľstvo a podporu.

Takto som tam hore na Campanile rozjímal. Prv kým sme dolu zišli hodil som okom na sever po vyčnievajúcich Alpoch, po Eugenských horách pri Padui, na východ a juh po hladkom Adriatickom mori, kde akoby v mhle rozmyté istrianske vršky. —

Ťažko človek opúšťa tak velebný obraz prírody a velikánskych historických dejov.

Na úpäť, o väžu oproti palazzo ducale pristavené, obzeraly sme červeno-mramorové logetta. Krásne to krámce so sochami: Apollo, Mercur a Pallas od Sansovino. Tu prokuratori bývali, držiace a veliace stráži, kde senát pri rade v palazzo ducale zasadal.

A pustili sme sa zase kanálom hore k mostu Rialto. Tento most až po r. 1854 jediný bol, ktorý komunikáciu medzi západnou a východnou stranou mesta cez Canal grande sprostredkoval, je r. 1588—1591 v jednej 27-metrovej klenbe smelo a pevne vystavený. Stojí na 12.000 koloch. Na moste fahajú sa vo dvoch pásoch búdy, predtým zlatnícké, teraz vše a vše viac zpusťlé. Prostriedkom vedie jedon a pokraj mostu popri budách vedú dva chodníky. Výšosť mostu nad vodou obnáša 18 stôp. Z jednej i druhej strany mostu sú trhy, pravo na ryby, lavo na ovocie. Z jedného i druhého tu veľiké množstvo sa predáva; hneď na blízku je Fabriche nuove a Fabriche vecchie, námestie, kde ležaly republikánske továrne, zásoby a bureaux. Tam viďeť i malý ale prastarý kostolík S. Giacometto di Rialto, r. 520 stavaný, tedy najstarší teraz tu jestvujúci kostol. Na malom námestí stojí malý stĺp z egyptského granitu, nesený klačiacou figúrou; hore naň vedú kamenné schodíky. Z toho kameňa oznamovali republikánske zákony trhovníkom. Povedá sa, že prví dukovia na tomto starom námestí bývali.

Nazad na piazzettu kanálom sa plaviac popri palazzo Manin, Dandolo, Loredan, Far-

setti, Pisani-Moretta, Grimani, Corner-Spinelli, Tiepolo, Mocenigo, Contarini, Moro-Lin, Grimani, Bernardo, Barbarigo, Pisani, Balbi, Grimani, Grassi, Mallipiero, Foscari, Rezzonico, Mallipiero, Giustinian-Lolin, Serigni, Academia delle belle arti, Monzoni, Cavalli, Barbaro, Corner delle Ca Grande, Ferro, Contarini, Zachelli, Zichy-Eszterházy, Da Mula, Venier, Emo Treves, Giustiniani, Seminario Patriarchale, Dognua di mare atď. atď. Videli sme mnohé paláce pusté, jejichž okná poznačené boly prilepenými bielymi papierovými táblami. Na otázku, čo to tak často opakované znamenať môže, odvetil mi vodič, že sú to domy bez obyvateľov, opustené a na predaj vyhlásené. Počet obyvateľstva že klesol až takmer na polovicu a paláce že v cene veľmi padly. Tak mi ukázal istým Viedeňčanom zakúpený pekný triposchodný palác za 6000 zl. r. č.; pravda že viac ako tolko dal na napravenie jeho, ale bol dobre sriadený, pekný a pohodlný. — Blahobyť Benátok od tých čias, ako sa z Rakúska vysvobodili, veľmi klesnul, čo oni v obecnstve napospol uznávajú. Predtým, keď boli naši tu pánni, museli sme jich my sami banknotami krmení, zlatom a striebrom platiť, naše banknoty považovali ako cudzé, a teraz jich noty sú biedne, až na pol franka znejúce, drobné strieborné peniaze nemajú žiadne, len samé nemotorné medeniaky. A naše papiere radšej berú kupci než svoje vlastné. Tomuto skutku a svojmu smýšľaniu dali, ako som od očítých svedkov počul, hlasitého výrazu tenkrát, keď náš panovník pred pár rokmi Viktora Emmanuela v Benátkach — už tenkrát talianskych — navštívil, a s ním na balkóne kráľ. hradu na námestie Sv. Marka vyzeral. Tam kričal shromaždený ľud s okázalými vykrikami: „O nostro vecchio patrone Francesco!“ (Ó! náš starý ochranca Fraňo!) Keď som istému kupcovi pri Procuracia nuova v strieborných zlatníkoch platil, pochytil zlatník staby dáku reliquiu, boskávajúc ho so srdečnými slovami: „o! mio caro Francesco!“ (o! môj drahý Fraňo!)

Na piazzettu vystúpiac, sli sme popri palazzo ducale, cez Riva dei Schiavoni; tam stál parník — ktorý každú hodinu odchodí

a prichodí — pohotove, a za dakolko centesimov zaviezli sme sa, na východ sa plaviac, na dlhý, úzky, pred Benátkami rozprestrený, mesto pred návalom morských vln chrániaci ostrov Lido. Asi o pol hodiny vystúpili sme na ostrov. V Lido vidíš čo Benátky nemajú: záhrady a kone. Benátčanom vozenia na voze taký jux robí, ako nám horniak vozenie sa na člnkoch. Darmo je, človek vše to žiada, čo nemá. Náramným krikom, kliatbou a zlorečením privítali fiakri obecnstvo, ale sa ten krik netýkal nás, ale fiakrov samých. Druhého kollegove kone a kočiara ako len možno shanobiac, vabi každý pocestných do svojej lády, a keď jich už dnu natlačil, prestane krik, fiakri najlepší priatelia, ženú koníky akoby v oblakoch, pár minút a už sme úzky ostrov prebehli a na východnom brehu jeho zosadli. Ten výjav opakuje sa od rána do večera každú pol hodinu denne. Prejdúc široké šiance, leží pred nami most, a krížom neho na vysokých koloch dlhá, dlhočizná baraka. To sú ľudské morské kúpele. Komôrok na preobliekanie má do 400; v priaznivý čas navštívené bývajú denne až 4000 hosťmi. Vymením kúpeľné lístky: kúpeľ, komôrka a háby 1 frank 10 cent. za osobu, a rozišli sme sa, ženské na lavo, ja na pravo. V prostred budoviska do mora vystrčená stojí elegantná sála s pianom a pri nej otvorená veranda, zkaďe sa voľno na kúpajúcich sa hostí čudujú. Prv ako sme do komôrok vošli, odobrali nám všetky drahocenné veci i peniaze, uložiť jich do veľkej listovej obálky. Na obálku musíš si samoručne adresu napísať. Zapečatia ju a dajú ti do ruky znak, a ten istý na obálku. Je to pre bezpečnosť vecí. Preoblečený vlezol som dolu schodmi do vody 22° teplej. Zpodok bol jemným pieskom zamolený, hravé vlny ho vždy prevalovali. Do mora dnu boli stlpy, a od stlpa do stlpa povrazy. Človek mohol povrazu sa držiac vniknúť pokiaľ chcel; ja som až pod bradu vlezol, smelí plavci pustili sa ta do širého. Okolo nás, menovite v kruhu tých stlpov, križovali pre istotu člnky. Veľmi príjemný pocit to bol, keď šumiaca vlna valiac sa z dialky podchytila chlapa a vydvihla hore, húpala a zase uložila dolu. Kúpačov bola sila, v šako-

vých obyčajne v slamenných chinských klobúkoch. Keď človek zastal vodorovne, vyzerala hladina mora ako tekvičné pole, tolko hláv šakového kalibru. Ďaleko von ale na obzore, akoby na sklennej tabli, odmeraným letom plavili ta do neznámej dialky rozličné koráby. Po tolkom znojení sa padne kúpeľ nevyrovnane dobre a človek je akoby znovuzrozený. Moja čelaď, ktorá sa tvrdo do toho elementu odhodlala, okúsiac jeho príjemnosť, ťažko vychodila z neho, sbierajúc v piesku šakové lastury. — Keď sme naše odpratané veci vymieňali, treba nám bolo meno na kartku napísať, či je to isté, t. j. majiteľovo písmo, čo na adresu napísal, a keď sa tomu rovná, dostane veci nazad. — Medzi bujnými záhradami prišli sme pešo ku prístavu, zkaďe po západe slnca a východe mesiaca vrátili sme sa nazad. Večer krásny, veselý večer strávili sme zase pri hudbe na živom, hlučnom piazza Sto Marco.

Nasledujúce ráno navštívili sme Campo e chiesa di Sto Zaccaria. Tento kostol je pololatinským, pologréckym slohom stavaný od r. 1456—1515. Pri sakristii je náhrobník Alessandro Vittoria, chýrečného kamenára, † 1608 v 82. roku. Z čiastky robil sám vlastnou rukou ten náhrobník. Qui vivens vivos duxit de marmore vultus. Výtečný tento a veľmi plodivý umelec bol učencom znamenitého Sansovina. Tento kostol je na východnej strane neďaleko chrámu Sv. Marka.

Sto Giorgio Maggiore stojí na konci ostrova Giudecca. Prosto neho cez Canal della Giudecca stoja palazzo ducale. Je trilodný chrám s dutinou a patrili Benediktinom. Vystavený r. 1560. Vniutri nad dvermi obraz pápeža Pia VIII., ktorý tu 14. marca 1800 conclave vydržoval. Utešené, v dreve rezané 48 sedliská v chóre. Prostred chóru ohromný missal na krútiacom sa pulte vyložený. Na druhom oltáre kríž od Michelozza, 700 rokov starý. Mnoho jiných obrazov od Tintoretta, práce od Bassano, Rizzi, Alberto de Brole, Girolamo Campagna atď. Náhrobník kniežata Mar. Antonio Memmo († 1615). V blízkosti je campanile — väza; bola to stráž na pozorovanie lodí, t. j. pre protizorstvo cla dovezeného a vyvezeného tovaru vystavená. Obzor

z nej na všetky strany je voľný. — Ztade šli sme popri Giardini publico cez Canal di Sto Pietro popri podošvy a päte mesta, do objemného arsenálu (zbrojnice) benátskej.

Arsenál s jeho strojárnami, dokmi, basinmi veľmi priestranné stavisko, čili staviská. Objem zbrojnice vynáša dve miglie. Pod republikou tu bol veľmi čulý život; pracovalo pri lodiach, delách, zbrojoch do 16.000 ľudí, teraz jich je ledvaj 2000. Mnohé miestnosti sú zpuštľé a prázdne. Veru i tu do očí bije úpadok pyšných Benátok. Pri bráne okolo r. 1304 stavanej nápadné sú štyri levy. Najväčší pochodí z Piryaeus-u, prístavu pri Attinách, s divným nápisom. Professor Kopis z Breslavi považuje ten nápis — kolo hrivy, dolu a hore nohou — za ruský a síce varegský, tedy Slovanov na baltickom mori obydlených, z X. storočia pošlý, a zneje vraj takto: Thisar — Thair — Litorais — R — — Salionvathisithiu — — Runarat — — — Ha — — Tilsvartiat — — Athumalla — — Uaafarin. No to tak zneje akoby kaša blbotala. Vo dvore sú staré veneciánske delá, s ktorými svet korili a povetrím zatriasali. Jedno dlhé staré delo je vrchom brázdité, čo pochodí iste od nepriateľskej kule, ktorá ho pozdlž suchla.

Vošli sme do zbrojárne. Pamätne sú brnenia podmaniteľov Cypru, Candie a Moreny, generálov: Duodo, Morosini a Zeno. Strelky Benátčanov až po XVI. stor. Šakové zbroje Turkom odňaté v Lepantskej bitke. Šišaky dôstojníkov, víťaza Enrico Dandolo po prvom zaujatí Carihradu r. 1204. Rozličné delá a kule z tých nekonečných vojenských ťažení benátskej republiky takmer s celým svetom. Brnenie krásnej roboty, ktoré nosil dóže Sebastiano Ziani v pôtku oproti cisárovi Barbarossovi. — Dva železné širáky v jedno spojené s poprsím. Do toho inquisitori — v dóžovom paláci pripomenutí — dali vinníka strčiť a zavreť. V šišaku boli klince, ktoré vše tuhším a tuhším pritahovaním šišaku do hlavy chudákovej sa vdierali. Na prsoch bol hák, kde vyšetrovač oprel si komótno rameno, ucho priložil ku malej ústnej dierke a načúval, čo ten tam dnu stlačený bedár šeptal. Veru pekná zábava, a tú maliciu volali bene-

volisáciou! Po kastnách nepočitná zbierka ozaj podivných, rafinovaných, surových a hlúpych mučidiel. Je tam i jedon stroj klúču podobný, s perom; keď to pero zpusťil, vystrelil klúč jedovatú ihlu a trafený hneď skonaf musel, bez toho žeby bol cítil. Týmto špatným nástrojom vraj tyran Francesco Carrara z Padui zmárnil benátskeho generála Rusconi z Bergamo. Väčší diel tých kúsidiel pripisujú ukrutnej mysli zvyšmenovaného tyrana.

Ukazujú i železný šišak, ktorý vraj patrila Attiliovi.

Aj brnenie francúzskeho kráľa Henrika III. tu videt, ktorý pán sa Benátčanom veľmi zaliečal. Videt i pomník Angela Emo, Canovom hotovený.

Zajímavá je vzorka bucentaura. Bucen-taurus bola skvostná, slávnostná loď, ktorá pri istých príležitostiach dóžu vozila, menovite keď sa s morom snúbil, čo sa každý rok stávalo. Cez celý čas trvania republiky byly 3 bucentaury vyhotovené, za každým krajší. Poslední po čas francúzskej okupácie zniročil surový vandalský lud. Tu je jeho modell asi 4 metry dlhý zachovaný. Bucen-taur bol z niutri červeným baršonom ob-tiahnutý, zlata na okrasy spotrebovano za 18.000 dukátov. Veslá byly 322 a pri každom vesle 3 chlapi, vyberaní, vyznačení mornári z arsenálu. Na palube rezbou prehojne zdobenej na zadnej čiastke stál prestol kniežací. Keď vyšli do mora otvoreného, zostúpil dóže z prestolu, nadhol sa prez operadlo, odený najväčším skvosom, vrhol prsteň do vln jaderského mora. A svatba s Adriou bola dokonaná.

Ešte dačo som zapomnel. Medzi starými vojanskými nástrojami ukazujú dve blízo 300 rokov staré delá, na benátskych lodiach upotrebované, a sfee jedno s viac cievmi, ktoré sa krútit dali, tedy mitrailleuska čili revolver, a druhé z dovka. Sú to tedy staré vynálezy a tak nič nového pod slncom. Opustiac ar-senál previezli sme sa kanálom St. Marco a kanálom grande do Accademia di b lle Arti, bývalého stanu regulárnych kanonikov Por-tuenských.

V pitvore je nápis z r. 1377, ktorý v staro-veneciánskom slohu poučuje, že tu bola Scuola della Carita. — Je tu stará i nová škola benátskych maliarov zastúpená. V samej poslednej sále sú obrazy novejšie, zväčša ko-mického obsahu.

Je to zbierka obrazov zachovaných zo zpusťlých palácov, kláštorov atď. Obnáša v 20 sálach, mimo atrio a schodov, kde tiež obrazy vystavené sú: 612 kusov obrazov a mnohé kamenárske a rezbárske diela.

Opustiac Accademia zaviezli nás šfkm kanálom della Giudecca na ostrov tohože mena do chrámu Chiesa del Redentore Giudecca bol vraj vyhnancami mesta Benátok v IX. storočí, pozdejšie židmi obývaný ostrov. Predtým do 8000, teraz ledvaj 3000 obyvateľov počítuje. Kostol del Redentore bol r. 1577 dóžom Alvisom Mocenigom založený a skrz Andrea Palladio vystavený. Keď mor, do 50.000 Benátčanov zahrúdiac, prestal, vystavili tento utešene, triezve a súmerne prevedený a po dnes veľmi čisto zachovaný, v podobe latinského kríža kostol. Nápis zreteľne poukazuje na pohnútku tohoto velebného diela: Salvata civitate ex pestilentia, voto curavit senatus a. 1576. Niektoré veci sú ešte nie dostavené, tak v oblokoch miesto kamenných sú drevené sošky. Skulptury sú od Massa de Bologna, obrazy od Giov. Bellini utešené anjelíky, a od Tiziana. Keď Napoleon chcel kovové sochy apoštolov so sebou odniesť, a ako sa domnievajú na kanony preliať, — čo ovšem o tak veľkom ctiteľovi umeleckých diel pochybovať možno, — dosvedčoval smelý jedon mních — kapucín, — že sú sochy z dreva, a ponevác jedna z nich skutočne drevená a na podiv tým druhým na pohľad úplne podobnou je, zarezal na presvedčenia do nej nožíkom, a Napoleonovi ľudia odstúpili od prenášania vraj drevených soch — sic fabula narrator. —

Večer sme sa ešte posledníkrát príjemne na námestí Sv. Marka zabavili.

Ráno 23. augusta pobrali sme sa z Benátok preč. Ponevác nám na železnicu ešte času zbudlo, dali sme gondolierom, čo nás na nádražie odviezť mali, dakolko centessimi darom, a tí viezli nás sem tam po kanáloch,

aby sme sa ešte posledniu hodinu pohľadom na divotvorné toto mesto kochať mohli.

Vystúpiac konečne z čluku, vošli sme do susediaceho pri nádraží kostola Chiesa degli Scalzi. Nieje veľký, ale jeden z najbohatších benátskych chrámov. I zvonku i vnútri je pestrým mramorom zdobený. Na oltári obraz

P. Marie od Belliniho. Na tento oltár poručil prokurátor Soranzo 60.000 dukátov. V kostole je šesť úhľadných káplnok. Celý kostol r. 1649 stavaný stáť mal 1,300.000 dvadsiatnikov.

O 8. hod. 55 m. ráno pohli sme sa s rychlovlakom do Verony.

(Pokračovanie nasleduje.)

Samovraždou k ženbe.

Fraška v jednom dejstve.

(Dokončenie.)

Výstup 6.

Žanetta, pozdejšie **Snopko**, **Rojko**.

Žanetta (vniđe s veľkou modrou škatuľou). Či som tu dobre u pána Rojku?

Rojko. Áno! a čo žiadate?

Žanetta. Doniesla som vám tie dva tucty kravátlov, ktoré ste od nás žiadali.

Rojko (zadivený). Ale ja? ja že by som taký luxus robil? — Ja o tom nič neviem!

Žanetta. Nedržte nás tedy za bláznov. Veď len pred chvíľou bol váš sluha u nás a žiadal súrne pre vás kravátle.

Rojko. Ja o tom nič neviem. Dajte mi pokoj, nepotrebujem nič. Či ma rozumiete?

Snopko (vniđe v starosvetskom fraku, veľmi krátkych nohaviaciach, bielom nákrčníku). Ale mój prelúbezny ochranca, či ste neuhádli? veď som tie kravátle ja žiadal.

Žanetta (poznajúc ho). Rudolf! (Ide proti nemu.)

Snopko (objíma ju). Tu som!

Rojko. Ale čo to všetko má znamenať?

Snopko. Nuž veď je to ona, moja milá Žanettka, dcéra môjho ukrutného domového. Tak som túžil po nej, že som sa nevedel zdržať, a preto poslal som Petra pre kravátle.

Rojko. Tak? tedy vy u mňa prijímate návštevy?

Snopko. Nuž a kde že jich mám prijímať? tu byvam, to dobre viete. Ostatne načo že ste mi tieto úzke háby pripravili? čo to má znamenať? veď sa stydeť musím pred svojou verenicou.

Rojko (nevrló). Nuž veď vám vari nedám svoj sobášny oblek!

Snopko. Ach! vy máte sobášny oblek? Nuž čo že ste mi to hneď nepovedali? Musím sa mu prizreť. (Beží do bočnej chyže.)

Rojko (prekáža mu). To si vyprosím!

Snopko (odstrčí Rojku a odbehne).

Rojko. Toto je predsa hrozná drzosť. Človek ani vo vlastnom dome nie je pánom. Nuž či ja to musím trpeť? Nie! — Počkaj, veď ja hneď poriadok urobím. Peter!

Žanetta. A čo zamýšľate urobiť?

Rojko. Čo zamýšľam? to hneď uvidíte, nech len mój sluha príde. Peter! Dám ho vyhodiť von! to mu urobím.

Žanetta. Ale, nie že nie, mój ctený pane! neurobte mu to, už aspoň mne k vóli!

Rojko. Vám k vóli? a čo vy tu vlastne chcete?

Žanetta. Nuž veď viete, doniesla som vám na žiadosť —

Rojko. To nie je moja žiadosť!

Žanetta. Váš sluha vo vašom mene —

Rojko. Počuli ste, že to ten, ten — už ani neviem, ako ho volať — narafičil.

Žanetta. Ale váš sluha chodil k nám!

Rojko. Všetko jedno, mój lebo nie mój, ja som ho neposlal, a preto ani nepotrebujem vaše kravátle.

Žanetta (bere škatuľu). Nuž tedy porúčam sa! (Odchodí.)

Rojko. Moja úcta, moja najpokornejšia úcta.

Snopko (príde v celky novom čiernom obleku).

Rojko (zazrúc ho). Paue! to je predsa nestydatosť! Nuž či mi už všetko zoberete pod záminkou, že mne ďakujete svoj život?

Zanetta (obráti sa, zastane). Vám ďakuje svoj život? ach! tak ste vy dozajista ten pán ujček?

Rojko. Čo za ujček? aký ujček?

Snopko (k Rojkovi). Nuž veď viete, ten ujček, čo som si vymyslel.

Zanetta (podáva Rojkovi ruku). Teší ma, pán ujček, že som vás mala šťastie poznať. Ach! môj tatuško bude mať česť, poslať vám účet na tých 14 mesiacov hospodného, čo mu je pán synovec dlžen.

Rojko. Čože? ja som žiadan ujček, ja nič platiť nechcem a nebudem. Nemám žiadneho synovca!

Snopko (zalomí rukami). To je hrúza, takto chceť zapreť svojho synovca! Či to kedy svet videl? A prečo? Pre mizerných niekoľko zlatých za hospodu.

Výstup 7.

Peter. Predošli.

Peter (vbehne ako zjašený). Pán urodzený! pán Rojko! pán môj dobrotivý! pani Stránska sú tu von . . . sú bez seba . . . videly íst ženskú k vám.

Rojko (nastrašný). Všetko sa valí na mňa. (K *Zanette*.) Ctená slečinka, hladte, aby ste sa von dostaly s vašimi kravátlami.

Zanetta (sa nehýbe).

Snopko (dáva jej znaky, aby nešla).

Rojko. Áno, áno, povedzte pánu principálovi, že ja potrebujem modré kravátie a nie čierne. Prosím, vezmite tú škatulu sebou.

Peter. Áno, vezmite to sebou, A ak vám smiem ponúknuť svoje rameno, spanilá slečinka. Prosím, poďme. (Podajúc jej rameno, výjde s ňou von.)

Snopko. Mojú milú takýmto spôsobom odstrániť? Nie, to si vyprosím, to nebudem trpeť.

Rojko (chodí po izbe ako vo vytržení). Čo to bude? čo to bude?

Výstup 8.

Pani Stránska, Rojko, Snopko.

P. Stránska. Pane Rojko, mali ste návsťevu nejakej dámy!

Rojko (rozpačite). Oh nie . . . neviem . . . žeby dá . . . dadadá . . . ma tu bola bývala.

Snopko. Ale načo luhaf, pane Rojko! pravda bola a je, ba i bude vždy základom každého šťastia!

P. Stránska (opovržlive a predsa s hnevom). Už mám dosť, pane Rojko! vy ste strašný človek, vy ste ma oklamali!

Rojko (zopne ruky, prosebným hlasom). Ale moja vysokocetná, milovaná pani . . . ja som celkom nevinný . . . veď to bola len panička s kravátlami, ktorá . . .

P. Stránska. Mlčte! prestaňte s tými biednymi výhovorkami. Šak ver, môj pane (obráfac sa k *Snopkovi*) tie kravátie byly len záminkou, prilákať tú paničku sem?

Snopko. Tak je!

P. Stránska (smeje sa opovržlive). A ten pán ešte stavia sa, akoby — akoby — mňa —

Rojko (s najväčším hnevom). Pane! vy ste potvora, vy ste jedovatá zmyja, človek, ktorý vrhá sa do vody na nešťastie tých, ktorí ho z nej vysvobodia!

P. Stránska (hľadá súciteľne na *Snopku*, stranou). Aký poriadny muž, a musí byť nešťastný, keď sa do Váhu hodil. Chudák! (Nahlas, k Rojkovi.) Pane! ako môžete obrázať toho pána, preto že pohnutý svojou šlachetnosťou na svetlo vyvádza vaše hriechy? To je veľmi nešlachetné, ba malicherné od vás, pane Rojko, a ja nezameškám dľa toho porobiť potrebné poriadky. (K *Snopkovi*.) Moje vďaky, pane! za dobré služby, že ste mi pomohli poznať tohoto človeka a tým zachrániť ma pred veľkým nebezpečenstvom. O, ja vám to akživa nezabudnem! (Odíde.)

Rojko (k *Snopkovi*). No, vy egyptská pliaga, ste už teraz konečne spokojný? . . . už je po mojej ženbe.

Snopko. Ach, to by mi srdečne líto bolo, nie tak pre vás, ako pre tú peknú paniu . . . nuž a jestli by v skutku s vami nemalo nič byť, vari by som nebol proti tomu, jej na vynuáhradu moju ruku ponúknuť.

Rojko. Tedy tak? nuž aj moju mladuchu mi odobrať chcete? — Dajte si pozor, pane, každá vec má svoje hranice, a keď ma ešte ďalej prenasledovať budete, tak na ostatok zkusíte, že ste sa sklamali.

Snopko. Čo hovoríte vlastne o prenasledovaní? jestli tu vôbec niekto bol prenasledo-

vaný, to neboli ste vy, ale jedine a výlučne ja. Či ma rozumiete? Váš egoizmus počína mi už búriť krev. Či som vás žiadal, alebo vám naložil, aby ste ma ratovali? Čo ste ma nenechali tam, kde som bol, a kde mi dobre bolo? Ak ste ma zachránili len preto, aby ste mi odopierali všetky žiadosti, tak vám ďakujem za vašu blahosklonnosť, ale jej nepotrebujem. (Uderí päťou na stôl a dvíha zo stola padlý papier.) A to je čo? (Číta.) „Podpísaní náčelníci spolku pre ochranu z nebezpečenstva života majú česť týmto odoslať vám svoje stanovky . . .“

Rojko (chce mu odobrať ten papier). Dajte to sem, do toho vás nič.

Snopko (číta ďalej, bráňa sa). Tak! konečne mám už kľúč vášho tajomstva, vy dravca, vy lúpežník ľudí, vy! — chcete byť predsedom tohoto šlachetného spolku, a preto vyťahli ste ma z vody, aby ste predĺžili moje utrapy v tomto údolí plaču a škrypenia zubov . . . ale tromf na tromf . . . vy to predsedníctvo nedostanete.

Rojko. To uvidíme! ja predsedníctvo obdržím, lebo som vám zachránil život!

Snopko. A čím to dokážete? veď ja môžem povedať na príklad: že ste ma vy najprv strčili do Váhu, a potom vyťahli.

Rojko. Ale či ste vy človek, či ste čo? veď ste vy celý čudák; veď je to do zúfania. Človek pri vás príde o rozum!

Výstup 9.

Peter. Predošli.

Peter. Pán urodzený! tu von stoja traja ľudia, ktorí veľmi divne vyzerajú, a s veľkou horlivosťou dopytujú sa na pána Snopku. Chcú nasilu dnu!

Snopko. To sú moji veritelia!

Rojko. A čo mňa do nich?

Snopko. Ja by som vám dal tú priateľskú radu, aby ste jich vyplatili, lebo tí sú v stave sobrať vám i vaše náradie!

Rojko. Mne počína byť všetko lahostajným . . . ja nič nebudem platiť.

Snopko. Tak mi potom pravda nič jiného nepozostáva, len sa jím vydať. (Ide ku dverám.)

Rojko (stranou). Ale ak ho prepustím, tak sú fuč moje výhlady na presidentstvo, a s tým

i všetká nádeja, že pani Stránsku dostanem. (Chytí Snopku, nahlas.) Stojte! choďte tam do tej izby. (Strčí Snopku do bočnej izby; k Petrovi.) A ty choď za ním, a daj naňho dobrý pozor, kým s tými veriteľmi porobím poriadok.

Peter (odíde za Snopkom).

Rojko. A už radšej vyplatím tých veriteľov, akoby som mal prísť o každú nádeju. S pani Stránskou sa ja ufám smeriť, nech len budem predsedom. (Klopanie na dvere.) Svobodno!

Výstup 10.

Žanetta. Rojko.

Žanetta (so škatuľou). Donášam vám už teraz, ako ste sami rozkázali ráčili, dva tucty modrých kravátlov. (Položí škatulu na stôl a otvorí ju.) Nech sa líbi pozref. Krásny to tovar. (Obzerá sa po izbe, akoby niekoho hľadala.)

Rojko (vzdychne z hlboka.) Ach, vy ste to, moja spanilá slečinka? (Stranou.) Ale ak ju zase videla pani Stránska? Eh! urobíme koniec celej histórii. (Nahlas.) Povedzte že mi, ctená slečinka, milujete vy pána Snopku?

Žanetta (sklopiač oči). Och áno! a kde že je?

Rojko. To je pekne! Tak sa vydajte za neho . . . ale skoro a rýchle . . . ak s tým človekom nebudete šťastnou, tak vôbec niet šťastia vo svete!

Žanetta. Veď by som ja proti tomu nič nemala, ale môj otec nechce, on hovorí, že obidvaja máme primálo peňazí.

Rojko. Nuž ale veď sa tomu dá odpomôcť. Urobte mi to, prosím vás, k vôli, len to mi urobte k vôli, vydajte sa za neho . . . veď už len pre Boha majte lútosť so mnou . . . veď sa tu jedná o šťastie môjho života a i o vaše . . . vydajte sa za neho a ja vám dám tritisíc zlatých . . . no či ste s tým spokojná?

Žanetta (mlčí, ale je uradostená).

Rojko. Ale či máte srdce z kameňa, slečinka? (Padne na kolena pred ňou.) Prosím, prosím, prosím . . . prijmite tých tritisíc zlatých. (Zopne ruky proti nej.)

Výstup 11.

Pani Stránska. Predošli.

P. Stránska. Tedy tak probujete kravátle, pane môj?

Rojko (vyskočí). Ale prosím —

P. Stránska. Mlčte! ani slovo! A vy, slečinka . . . či sa nezačervenáte?

Zanetta. A prečo, pani moja? ten pán ponúkal mi tritisíc zlatých, keď . . .

P. Stránska. Ha! zradca! (Zamdle.)

Rojko (zalamuje rukami). Pomoc! — ocoť! kolínsku vodu! pomoc!

Zanetta (beží k pani Stránskej). Pomoc!

Výstup 12.

Snopko. Peter. Predošli.

Snopko. Čo sa stalo? čo sa deje?

P. Stránska (prichodí k sebe).

Zanetta. Ako sa cítite?

Snopko. Čo bolo príčinou tejto hroznej udalosti?

P. Stránska. Prekvapila som toho čudáka, keď kľačal pred touto slečinkou, ponúkal jej peniaze . . . hovorte, slečinka . . . či je nie pravda?

Zanetta. Áno, to je pravda, že mi núkal peniaze — ale . . .

Snopko. Čudák! zradca!

P. Stránska. To bola jediná príčina, pre ktorú tú slečinku prilákal sem — lebo prilákaná ste boly, slečinka, avšak?

Zanetta. Ovšem (takmer s plačom) sluha bol u mňa pre tie kravátke.

Peter. Ale na rozkaz . . .

P. Stránska. Mlč! ani slova!

Rojko. Teraz toho ale už mám dosť. Moja etená pani, tu panuje strašlivé nedorozumenie, ale máte, ba musíte teraz už všetko zvedieť. (Ukazuje na Snopku.) Tento človek tu je vina všetkého môjho nešťastia, ale teraz mi musí slúžiť aj k môjmu ospravedneniu . . .

P. Stránska (nedúverive pozre na neho). Pochybujem, žeby sa vám dalo ospravedlniť, čo som videla na vlastné oči, a na vlastné uši počula.

Rojko. Najprv musím vám povedať, prečo skočil do vody. — Hlavne pre jednu dámu hodil sa do Váhu!

Zanetta Pre jednu dámu?

P. Stránska. Tak? (Pozerá na Snopku.) Keby som sa pomstiť chcela na tom zradcovi, tak by to bola najšlachetnejšia pomsta, žeby som svoju ruku dala tomuto pánovi, ale ja volím ostať v samote a umrieť žialom. (Zavre oči.)

Rojko (hľadá ako na mukách na ňu, po chvíli). Majte sa dobre, vysokocetná pani! Keď tedy zrieť sa musím každej nádeje, dostať vašu ruku, môj život nemá viac žiadnej ceny. — Majte sa tedy dobre, na veky! (Ako zbláznený vybehne von bez klobúka.)

P. Stránska. Veliký Bože! a kde beží? vyzeral tak podivne!

Peter (priskočí k obluku). Pomoc! rata! prechodí cez opierky . . . Ha! plumps! (Beží von.)

Snopko. Aha! tá cesta mi je známa! (Odbehne.)

Zanetta (lomiac rukami). Čo sa to tu robí? čo sa to tu robí? Ach! a Rudolf tiež!

P. Stránska. Čo som to urobila (Behá po izbe.) K zúfalstvu som ho dohnala. Ale to ste len vy príčina, slečinka! či viete?

Zanetta. Ja? a prečo ja?

P. Stránska. Či nekľačal pred vami? či vám nenúkal peniaze?

Zanetta. Nuž áno!

P. Stránska. Nuž tedy? a ja som to mala trpelive snášať? ja som mala mlčať na také dôkazy nevery?

Zanetta. Ale pre Boha! keď mi nedáte sa vyhovoriť. Veď mi on dával peniaze, veď ma on kolenačky prosil, aby som jich vzala —

P. Stránska. Nuž tedy, či treba ešte zretednejších dôkazov?

Zanetta. Ale len preto, aby som sa za Snopku vydala!

P. Stránska. Za Snopku? a kto je Snopko?

Zanetta. Ten čo za ním bežal, môj dávny mileneč!

P. Stránska. Beda mne! Oj slepá žiarlivosť, čo si mi narobila? ak sa utopí! —

Zanetta. A s ním i môj Rudolf! (Plače.) Počúť kroky, už idú.

Výstup 13.

Snopko. Rojko. Peter. Predošli.

Snopko a *Peter* (nesú mokrého *Rojku*, položia ho na pohovku). *Snopko* (otriasa vodu z hlavy).

P. Stránska. Mrtvý?

Zanetta (k *Snopkovi*). A vy?

Rojko (vyskočí, kričí na *Snopku*). Pane, mám vás v podozrení, že ste ma ratovali!

To si vyprosím! Či ma rozumiete? Starajte sa vy len o svoje vlastné záležitosti. (Odehodi k dverám.)

P. Stránska (zastane mu cestu). Ostaňte, drahý pán Rojko! urobila som vám veľikú krivdu! a keď ste mi tak dôkladne dokázali svoju lásku, nechcem viac ani za okamženie váhať podať vám svoju ruku!

Rojko. Je to naozaj? (Chee ju objať, ale zpomätajúc sa, že je mokrý, odskočí.) Nie, to sa nemôže stať, veď ešte nie som ani predsedníkom, a k tomu som veľmi mokrý!

P. Stránska. Veru, veru, preoblečte sa, aby ste sa nenastudili.

Rojko. Pravdu máte! Hneď som tu! (Odehodi.)

Zanetta (k Rojkovi). A čo je s vašim sľubom?

Rojko. Splním ho! ale musíte byť dobrým kazárom tomu človeku.

Snopko. Za to, že som vám dopomohol k mladuche? Nevďačník! Kto by to bol myslel, že môj kúpel tak dobre sa vydarí? Predsa je to len dobre, keď človek s obetovaním vlastného života preukazuje lásku k ľudstvu. No či nie, pane Rojko? (Objíme ho.) My sa môžeme objať, veď sme oba mokří. Naše mladuchy musejú čakať, kým sa osušíme. Či máte ešte jeden sobášny oblek? lebo v tomto ani vy, ani ja nepôjdeme k sobášu! A či dáte dva urobiť? pre vás totižto, ale i pre mňa? Nehovoríte, môj dobrodinče?

Peter. A už keď sa to len tak pekne skončilo! Či k všeobecnej spokojnosti? to nám povie ctené obecenstvo, keď nám hlučne zatlapká!

(Opona zpadne.)

Dľa cudzej humoresky: *Mladen*.

Drobnosti.

Morena. Dňa 23. júla zomrel vo Viedni dvorní rada a professor dr. Karol Rokytanský vo veku 74 rokov, jeden z najchýrejších mužov tohoto veku, zakladateľ novej pathologickej-anatomickej školy. Prof. Rokytanský bol rodom Čech; narodil sa 11. februára 1804 v Kráľovom Hradci. R. 1834 stal sa mimoriadnym profesorom pathologickej anatomie na viedeňskej universite. Svetového a nesmrteľného mena nadobudol si dielom „Handbuch der pathologischen Anatomie,“ nímž razil nové cesty, otváral nové kraje v obore vedy lekárskej. Na základe, ktorý on položil, stavali ďalej Škoda, Oppolzer, Hebra a iní a vyviedli budovu novšej diagnostiky, fyziologickej pathologie a terapie. Počet mŕtvol, ktoré Rokytanský pytval, obnáša vyššie 30.000, čo zaiste ako mimoriadna zvláštnosť zaslúži byť pripomenuté. Tým sobral oslávenec prebohatú zásobu materiálu ku svojim vedeckým bádaniam. — Dňa 17. júla zomrel vo Verone Aleardo Aleardi, jeden z najprednejších italských básnikov nového veku.

Nový obraz bulharského polostrova. Berlínskou smluvou, ňouž poslednia východnia válka zakončena, pretvorené bude evropské

Turecko nasledovne: Starý vilajet bosenský, totiž okresy novo-bazarský, mitrovský, vošaický, obsahuje 1060 □ míl a 1,300.000 obyvateľov. Srbsko, ktoré mierom sv.-štetfanským zväčšeno bolo o 180 □ míl, obdržalo berlínskou smluvou 210 □ míl a 280.000 obyvateľov, tak že nové neodvislé srbské kniežatstvo bude mať 1000 □ míl a vyššie 1,600.000 obyvateľov. — Čierna Hora mala byť mierom sv.-štetfanským zväčšená o 210 □ míl, ale berlínskou smluvou obdrží len 80 □ míl s 50.000 obyvateľmi, tak že neodvislé černo-horské kniežatstvo obnášať bude 165 □ míl a 250.000 obyvateľov. — Bulharsko malo mať dľa mieru sv.-štetfanského 2500 □ míl a vyššie 4 mill. obyvateľstva. Nové poplatné bulharské kniežatstvo bude mať len 1170 □ míl a 1,700.000 obyvateľov. — Samosprávna provincia Východnia Rumelia bude mať 660 □ míl a asi 1 mill. obyvateľov. — Nové neodvislé kniežatstvo Rumunsko obdrží po vrátení Bessarabie a pripojení Dobrudže prírastok 130 □ míl a asi 100.000 obyv., tak že Rumunsko obnášať bude 2330 □ míl s 4,400.000 obyvateľmi. — Opravenie hraníc gréckych v južnom Epire a Thessalii nie je ešte rozhodnuté a pripadne obsahovať bude

200 □ míľ s 300.000 obyv. — Evropské Turecko i s poplatnými štátmi malo až dosiaľ 9600 □ míľ s 22 mill. obyv. Keď sa odčítajú od neho kniežatstvá, ktoré staly sa neodvislými, zbýva evropskému Turecku 5045 □ míľ a 14 mill. obyvateľov. A keď ďalej od toho odčítajú sa Bulharsko, Východnia Rumelia, Bosna a územie pre upravenie hraníc gréckych žiadané, bude stáť pod bezprostredným panstvom Porty len územie 3200 □ míľ asi s 8.000.000 obyvateľov. Nad to odstúpila Porta Anglii ostrov Cyper 170 □ míľ a 200.000 obyv. a okrem toho vstúpi Kréta, obnášajúca 160 □ míľ s 200.000 obyv., v pomer autonómny k Porte.

Vek zvierat. Známý anglický oekonom Rag Lancaster venoval celé desaťročie zkúmaniu a pozorovaniu života zvierat. Pred nedávnom vydal spisok, pojednávajúci hlavne o veku zvierat v porovnaní s človekom. O hmyze hovorí: Pravidlom u veškerých hmyzov je, že po úplnom vyvinutí sa žijú len za krátky čas, mnohé len na niekoľko hodín. Život kukle však je už o mnoho dlhší. Bľcha žije obyčajne až 9 mesiacov. — O rybách je dostatočne známo, že dosahujú vy-

sokého veku. Nejednen zaiste počul už vyprávať o obrovskom kapri a mnohá hospodyňa iste už mala šťastie pítvať až 12-funtovú štku. V južnom Rusku a hlavne vo Volge lovia sa podnes štky 40—50 funtov ťažké a to nie je žiadnou zvláštnosťou. Dľa tejto váhy možno si utvoriť pochop o veku štky. — Medzi obojživelníkmi žije ropucha aj 36 rokov, žaba 12—16 a žely dosahujú pravidelne vek vyššie 40 rokov. — Vek vtákov určit je veľmi nesnadno. Papúšok, hus, sokol, krkavec prináležia medzi najstaršie. Dosahujú 100 až 150 rokov, kdežto králik žije najdlhšie tri roky. Medzi ssavci dosahuje veleryba a slon najvyššieho veku: oba môžu dosiahnuť vek 100 až 200 rokov. Prostrední vek koňa môže sa určit na 25 rokov. Dutorohí dvojkopytníci (kravy atď.) dosahujú 15 až 20, ovce a kozy 12, levi 20 až 50 a mačky až 18 rokov.

Kométy. Počet periodických komét (vlasatic), ktoré potrebujú menej nežli jedného stotia, aby obeh svoj vykonaly, udáva sa na 16, medzi ktorými nachodí sa 9 s obehom menej nežli desaťročným, potom s obehom $13\frac{3}{4}$, $23\frac{1}{5}$, $33\frac{2}{3}$, 60, 73, 74 a 76 rokov.

Literatúra a umenie.

V slovanskom literárnom svete vedie sa prítomne zaujímavý a nadmier vážny spor o pravosti zbierky básni, ktorú srbský archaolog Štefan Verkovič, putujúci od mnohých rokov po krajinách balkánskeho polostrova, r. 1874 uverejnil v Belehrade pod názvom „**Veda Slovena. Blgarski narodni pesni od predistoriěno i predchristiansko doba.**“ O spevoch, ktoré tu uverejnené sú, tvrdí sberateľ, že jich má z ústneho podania nektorých balkánskych kmenov, menovite Pomákov a Mrvákov. Avšak „Veda Slovanská“ obsahuje len nepatrnú časť od Verkoviča objavených spevov, lebo úplná zbierka starých slovanských epických básni a piesní od Verkoviča a jeho spoločníka Gologanova sobraných obsahuje vraj asi 250.000 veršov. Obsah jich je taký prekvapujúci, že ak pravda je, čo Verkovič udáva, mali by sme pred sebou takú veľkolepú zbierku, ktorá naše vedomosti o národoch poloneznámych, o Getoch, Trákoch a Dákoch, znamenite rozšíri a na obraz i po-

jímanie slovanskej mythologie nové svetlo vrhne. Sbíerka Verkovičova, ak je pravá, prevyšuje i najobširnejšie staré básnické tradície všetkých ostatných národov svojou ohromnosťou a slovanskej mythologii otvoriť nový, veľkolepý prameň bádania. Všetko závisí od toho, či sa dokáže, že zbierka Verkovičova je pravá. Medzi bádateľmi utvorily sa dve strany. Pravosť zbierky zastáva francúzsky konsul Dozon a ruský slavista Vsevolod Miller. Proti pravosti vystúpil český učenec Jozef Jireček. Proti Jirečkovi a tedy za pravosť Verkovičovej zbierky ozval sa najnovšie dr. Leopold Geitler, rodom Čech a professor na záhrebskej universite, vo spise „**Poetické tradice Thráku i Bulharu.**“ (V Praze. Nakladatel Theodor Mourek. 1878. 8°. Str. 102.) Vec však ani týmto spisom nie je ešte nad všetku pochybnosť povýšená. Je nadmier žiaducno, aby slovanskí učenici čím pilnejšiu a dôkladnejšiu pozornosť venovali zbierke Verkovičovej, ktorá ak by sa dokázala byť pravou,

objavily by sa nám nektoré dôležité národy starého veku, ale menovite život našich dávnych slovanských predkov v novom, netušenom svetle.

Nákladom Slavika a Borového v Prahe vyjde behom tohoto a budúceho roku veľké pôvodné české dielo: „**Všeobecný zemepis.**“ Ponevác účelom tohoto spisu bude, rozšíriť dôkladné vedomosti zemepisné v kruhu širokého obecnstva, písaný bude slohom populárnym od spisovateľov na slovo vzatých na základoch prísne vedeckých a obsahovať bude súhrn všetkých vedomostí, ktorých sa veda zemepisná až na najnovšiu dobu domohla. Celý spis rozdelený je na tri časti. Prvá obsahovať bude Zemepis astronomický, vypracovaný od prof. dra Studničky, v ňomž pojednáva sa o našej zemi čo o telese nebeskom, a pri tom o fyzike vzdušného mora čo celku. Druhú časť: Zemepis fyzický napísal professor Ján Krejčí. Je to vlastne pokračovanie geologie od tohože prof. Krejčího a obsahovať bude popis zemegule čo geologického celku, orografiu a hydrografiu, potom rozdelenie Fauny a Flory. Jakožto pokračovanie nasledovať bude oddiel etnografický čili národopisný s krátkym návodom o predhistorických pomeroch človečenstva. Tretia časť: Zemepis politický obsahovať bude v stručnejšom zostavení statistiku a topografiu všetkých častok zemegule. Hojné pôvodné obrázky v drevorezoch a pripojené početné mapky prispievajú k srozumiteľnosti opisov. Jednotlivé časti vychádzať budú neodvisle jedna od druhej. Celé dielo zaležaf bude z 30—40 sošitov štvorhárkového veľkého lexikonového formátu. Cena jedného sošitu 66 kr. Odporúčame dielo toto našemu et. obecnstvu čím najsnaznejšie.

Mythologia Grékov a Rimanov. Nákladom V. Steinhausera v Plzni vyjde ešte behom tohoto roku skvostné vydanie obšírnej mythologie Grékov a Rimanov od prof.

T. Cimrhanzla. Dielo bude viac nežli 100 krásnymi ilustráciami ozdobeno. Je to v českej literatúre prvý spis tohoto druhu. Ak dostane sa mu hojného účastenstva, hodlá spomenutý nakladateľ vydať aj mythologiu slovanskú.

Dôležitý literárny podnik pripravuje sa opäť v Rusku. V časopise „Sovremennaja Izvestija“ navrhuje totiž ruský učenec Kóljár, aby zostavený bol **topografický slovník veškerých krajín slovanských.** Slovník má obsahovať slovanské názvy nie len miest a obcí, ale i hôr, riek, potokov a jazier. Do zbierky majú byť prijaté i miestne názvy z tých krajín, ktoré dnešného dňa obydlené sú sice národami cudzími, ale kedysi boli v moci Slovanov. Je to veľkolepý podnik, ktorému prajeme všemožného zdatu. Týmto spôsobom odpomoženo bude nemilému zmatku, ktorý čo do užívania miestnych slovanských mien v knihách a časopisoch panuje. Budeme mať voždy presné výrazy pred sebou, jako jich patričný slovanský kmen užíva.

Spis o Bosne. „Matica horvatská“ usniesla sa, že vydá spis o Bosne, v ňomž obsažený bude zemepis, národopis a dejepis. Zostavenie svereno je prof. Klaičovi, ktorý sa už dal do práce. Kniha bude ozdobená ilustráciami a priložená bude k nej mappa Bosny. — Podobný spis, ale v nemeckom jazyku, vyšiel nákladom knižkupectva Al. Hynka a sice z pera Abela Lukšiča. Cena 1 zl. Je to praktická kniha, ktorá nezadlho vyjde v českom preklade.

Poľská literatúra obohatená bude novým vydaním sobraných spisov gr. Alex. Fredra, jehož meno a spisy známe sú aj u nás na Slovensku. Celá zbierka rozdelená bude na 13 dielov a bude obsahovať aj tie veselohry, ktoré v pozostalosti básnikovej najdené byly.

Listareň redakcie a administrácie.

Pt. p. **J. J. v P.:** Stane sa vďačne podľa Vašej vôle; sami sme na to myslili. „Zima“ príde budúce. Povešť bude nám vitaná. — **Na viaestranné dotazy:** Bývalý redaktor p. A. Truchlý žiada nás sdeliť: „Čo sa týče nedopostaných obrazov požadovateľom nezadlho vyhoveno bude.“ — Tohoročné reklamované

čísla rozposlali sme už. Minuloročné ešte dosiaľ nedostali sme od predošlej redakcie a tak ani rozposlať nemohli. — **K. B. v M.:** Že básne „Na bursu“ bola už v Tisovského almanachu uverejnená, o tom sme nevedeli a nevedel o tom ani sám jej pôvodca.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Štujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. — „Orla“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂—4 hárkov silných, dňa posledního každého mesiaca na štvorke.

Tlačou knižtlačárskeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.